תלמוד ירושלמי · מפרשים · מראה הפנים על תלמוד ירושלמי · סדר מועד

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי חגיגה

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי חגיגה

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מראה-הפנים-על-תלמוד-ירושלמי-חגיגה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611161422v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 8
הלכה ג 13
הלכה ה 14
הלכה ו 14
הלכה ז 14
הלכה ח 14
פרק ב 15
הלכה א 15
הלכה ג 15
הלכה ד 15
הלכה ה 16
הלכה ו 19
הלכה ז 20
פרק ג 20
הלכה א 20
הלכה ב 23
הלכה ג 27
הלכה ד 28
הלכה ה 30
הלכה ו 31
הלכה ז 32
הלכה ח 33

פרק א

הלכה א

במתני' הכל חייבין בראייה. מה שפירש"י ז"ל במצות ראית כל זכורך וכו' כבר פלפלו התוס' בזה דהא תני בסמוך ב"ש אומרים הראיה שתי כסף משמע דבקרבן מיירי וכו' ועוד אמרי' בירושלמי ריש מכלתין בד"א בראיית קרבן וכו' ע"כ נראה לר"ת דמתני' מיירי בקרבן ובעזרה ורש"י דנקט בראיית פנים בעזרה נקט חדא דמשמע תרי וכו' וכן פירשתי בפנים ומשום דעיקר מצות ראיה גם כן בקרבן הוא וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בריש הלכות חגיגה שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל הראייה והחגיגה והשמחה הראייה האמורה בתורה הוא שנראה פניו בעזרה בי"ט הראשון של חג ויביא עמו קרבן עולה בין מן העוף בין מן הבהמה וכו' ומ"ש בין מן העוף כתב הכ"מ בשם הר"י קורקוס ז"ל דגירסתו בגמרא דף ז' היה כגי' המכלתא בפרשת משפטים אתה אומר בזבחים או אינו אלא בכספים ודין הוא וכו' ולא כגי' שלפנינו או אינו אלא בעופות ומנחות עכ"ל. וראיה לגי' זו מדאמרינן לקמן גבי שמחה ושמחת בחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה וכו' יכול אף בעופות ובמנחות תלמוד לומר ושמחת בחגך מי שחגיגה באה מהם יצאו אלו שאין חגיגה באה מהם אלמא דאתא קרא דשמחה בהדיוט למעוטי עופות ומנחות והשתא לא ילפינן מן הדין בראיה כדקאמר לעיל נאמרה חגיגה להדיוט וכו' וטעמא דאיכא למיפרך שאני להדיוט דכתיב בחגך קרא יתירא למעט או כדרב אשי מושמחת נפקא דנמי קרא יתירא הוא דהא כתיב והיית אך שמח ומשמע דהאי תנא דמכלתא נמי לא ס"ל למעט עופות מן הדין גבי ראייה ומשום האי פירכא דאמרן. ועוד כתבו התוס' לעיל שם. ומיהו שיטת הירושלמי לא יתכן לפי שמעתתא שלנו מכמה דברים דהתם יליף מהקהל לחיוב ואנן לא ילפינן מיניה רק לפטורא דחרש וכו' ועוד היכי מחייבינן נשים בראיית פנים בעזרה מראייה דהקהל דהא ולא יראו הוא דמוקמינן לקמן בראיית פנים לקרבן וממעטים נשים מזכורך וכו' ע"ש. ולענין הך קושיא י"ל דגם שיטתא דהאי תלמודא לא ס"ל לחייב בנשים דהא בהדיא דריש לקמן כל זכורך פרט לנשים ומה שהביא כוליה קרא דהקהל לאו למילף נשים נמי לחיובא אלא משום קטן לחוד הוא דקאמר ומעתיק הכתוב כדכתיב וקטן דיליף לחיובא לקמן היינו בקטן שהגיע לחינוך כדקאמר התם ואף דקאמר התם דמדרבנן הוא נמי ל"ק כדאמר שם וקרא אסמכתא בעלמא ה"נ נימא הכא כן דהא דיליף מהקהל ראיית פנים לקטן אסמכתא בעלמא הוא ומדרבנן ולא תיקשי דא"כ מאי איצטריך הכא למידרש מכל זכורך לרבות את הקטן הא ילפינן מהקהל די"ל דחד לראיית פנים וחד לקרבן וכדכתבו התוס' איזהו קטן וכו' דמביא

קרבן נדבה וע"ש. וקושיא הא' נמי לא קשיא כל כך דמה דמצינו למילף מהקהל לחיובא ילפינן ומה דמצינו למילף לפטורא כמו חרש נמי ילפינן וכמה סוגיות בהש"ס מצינו דילפינן האי מהאי מה דחיובא לחיובא ומה דפטורא לפטורא והרי הכא ג"כ ממעט בהדיא לקמן לחרש ויליף מבאזניהם ומלמען ישמעו דהקהל:

בגמ' אמר ר' יונה הדא אמרה דלית כללוי דרבי כללין וכו'. ובבבלי מתרץ לה בחסורי מחסרא וכו' כמו שהבאתי במתני' רבי יוחנן בעי חרש באזנו אחת מהו וכו' ואם כן לרבנן דאמרי שתי אזנים לכל אחד ואחד והכי קיימא לן דחרש באזנו אחת פטור הכי נמי בבגדי כהונה שתי כותנות לכל אחד ואחד והתוס' דף ג' מביאין לזה והרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' כלי המקדש לא כתב בהדיא שמצוה בתחלה לעשות שתי כתנות לכל אחד ואחד אלא דבהלכה ח' שם כתב כל בגד מבגדי כהונה שנעשו צואין אין מלבנין אותן ואין מכבסין אותן אלא מניחן לפתילות ולובשין חדשים. ומ"מ לא משמע מדבריו כאן שבתחלה היו מתוקנים שניים ללובשן אלא דמסתמא היה כך ולמצוה בתחלה לא שמענו:

אמר ר' יוחנן כל ז' תשלומין לראשון. ר' יוחנן דהכא דפליג על חזקיה דקאמר את שהוא חייב בראשון חייב בשני וכו'. על כרחך דכולן תשלומין לראשון דקאמר אע"פ שאינו ראוי בראשון ראוי בשני וזה דלא כמתפרש בהש"ס דהבבלי בפרקין דף ט' דר' יוחנן קאמר התם תשלומין לראשון ור' אושעיא אמר תשלומין זה לזה ומפרש ר' זירא דאיכא בינייהו חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני דלר' יוחנן כיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני ולר' אושעיא אע"ג דלא חזי בראשון חזי בשני וכן קאמר הכא ר' הושעיה כל ז' חובה וזהו כסבריה דר' יוחנן וכדמפרש מה נפק מן ביניהון וכו' ודרך הש"ס הזה בחליפין כאשר זכרתי זה בהרבה מקומות בחיבורי וש"ס הבבלי הוא מהדורא בתרא דאמוראי בתראי קבלו שכך אמר רבי יוחנן והא הוא דאיכא בינייהו ואי אפשר להפך הגירסא וכדהתם דאם כן צריך לשבש כל הסוגיא דהכא והא דבעי הש"ס הכא אף בטמא כן אם נטמא ביום ראשון אם בשאר הימים תליא בפלוגתא דחזקיה ור' יוחנן וקאמר רבי יוסי דלא הוא ושאני טומטום דפליגי בה וכו' וכדפרישית בפנים. לפ"ז שפיר נמי דלא הוה מצי למימר התם טומטום בראשון ונקרע ונמצא זכר בשלי איכא בינייהו דלסבריה דר' יוסי ע"כ לומר דלא פליגי בטומטום שנקרע בשאר הימים ולא כדאמר מעיקרא דפליגי בהא ולר' יוסי אין לנו נ"מ ביניהן אלא כדאמרינן התם חיגר ביום ראשון ונתפשט בשני איכא בינייהו דהא בגר שנתגייר בשאר הימים נמי לא מצינן למימר דהא אינו ראוי כלל בי"ט ראשון כמו הטמא ונמצא דע"כ לן לומר דר' יוסי פליג אכולא הא דלעיל דלדידיה לא אמרינן להאי מ"ד דס"ל אף דלא חזי בראשון חזי בשני אלא בגוונא דאיכא למימר דמיהת

בראוי הוא אף בראשון כגון טומטום דכיון דקמי שמיא גליא דראוי הוא אלא דלא הוכר עד שנקרע הוא דחזי בשני וכן חיגר בראשון דס"ל נמי להאי מ"ד דכיון דנתפשט בשני חזי הוא אע"ג דלא הוי חזי כולו בראשון טעמא הויא דמיהת אשכחן דמצי להתפשט בראשון ויהיה ראוי בראשון כדכתבו התוס' בריש מכלתין ד"ה תשלומין דראשון וכו' ולא הוי מצי למימר חיגר בשעה ראשונה ונתפשט בשניה דהא פשיטא הוא וכלומר דהאי חוי בראשון הוא. ועיין לעיל בפ"ב דביצה ד"ה א"ר יוסי ב"ר בון וכו' מה שנתבאר מזה בס"ד. וכן צ"ל לר' יוסי דהכא דלא ס"ל דר' יוחנן למד תשלומין מפסח שני כדקאמר לעיל דאי הכי טומאה עדיפא כדקאמר התם שאני טומאה דיש לה תשלומין בפסח שני ואף על גב דלא חזי בראשון חזי בשני או דס"ל כהאי דמתקיף לה רב פפא שם הניחא למ"ד פסח שני תשלומין דראשון הוא אלא למ"ד שני רגל בפני עצמו הוא מאי איכא למימר וכו' ור' יוסי ס"ל כמ"ד רגל בפני עצמו הוא וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בריש פ"ה מהל' קרבן פסח ועיין לעיל בריש פ"ט דפסחים מה שנתבאר מזה בס"ד:

יצא העבד שיש לו אדון אחר. והיינו בחצי עבד וחצי בן חורין כדמוקי לה רבינא בבבלי דף ד' דאלו עבדים ממש ל"צ קרא דהא איתקשו לנשים וכו'. והא דמעיקרא פריך שם עבדים מנא לן אמר רב הונא אמר קרא אל פני האדון ה' וכו' והדר פריך במה לי קרא וכו' היינו משום דסתמא דהש"ס פריך מעיקרא אעבדים שאינם משוחררין דמתני במתני' וכדיוקיה דרבינא דאינן משוחררין לגמרי קתני והא מנלן ולבתר דאמר רב הונא אמר קרא וכו' קשיא ליה מדקאמרי יצא זה וכו' ולא קאמר בהדיא יצא זה דמיהת יש לו אדון אחר לחציו ואי דקא יהיב טעמא לעבדים ממש הא למה לי קרא ומפרק רבינא לא נצרכה וכו' דייקא נמי וכו' ורב הונא נמי אלישנא דמתני' קאי למיהב טעמא וזכינו דסיפא דהמתני' כמשנה אחרונה ורישא הכל חייבין כמשנה ראשונה היא וכשיטת הרמב"ם וכדפרישית במתני' דאלו לשיטת רש"י והראב"ד רישא כמשנה אחרונה וסיפא כמשנה ראשונה ויותר נוח לן לומר דהסיפא נשנית לאחר חזרה מלומר כן ברישא ובסיפא הדר התנא למה שאמרו קודם חזרה:

זאת אומרת שאינו משלח חגיגתו ביד אחר. אין זה סותר למאי דאמר בבבלי פסחים דף ס"ב הערל והטמא משלחין קרבנותיהן דהתם בנדרים ונדבות מיירי כדכתבו התוס' שם וכן בפרקין דף ד' ע"ב ד"ה דכתיב ובאת שמה וגו' אבל לא בהקבוע. להם זמן בהבאת רגלים:

רבי יוחנן אמר אפי' אינה מופרשת. ה"נ פליגי בבבלי פ"ק דקדושין דף י"ג ע"ב דמייתי האי מתני' דקינים שמואל אמר והוא שהפרשתה מחיים ור' יוחנן אמר אע"ג

שלא הפרשתה מחיים וכן פסק הרמב"ם ז"ל בסוף פ"א מהל' מחוסרי כפרה אע"פ שלא הפרישה אותה מחיים כבר נשתעבדו נכסיה לקרבן והשעבוד דין תורה הוא. וכדפסק רב פפא הלכתא שם דשעבודא דאורייתא והיינו במלוה הכתובה בתורה כגון נזיקין וערכין וקרבן כדכתבו התוס' שם ד"ה אמר רב פפא הלכתא וכו' ולענין יורשים עשאוהו כמלוה בשטר ולענין לקוחות לא עשאום כמלוה בשטר אבל במלוה על פה שאינה כתובה בתורה שיעבודא לאו דאורייתא אלא משום נעילת דלת אמרו חכמים שגובה מן היורשים. וכל זה בענין שעבודא אי דאורייתא היא בעלמא לרב פפא או לא לשיטת התוס' בקדושין היא אבל כבר כתבתי בחיבורי על סדר נזיקין בפ' הגוזל קמא בהלכה ב' ד"ה הלכה כר"מ וכו' דבענין שעבודא דאורייתא רבו דיעות החולקין והש"כ בסי' ל"ט הביא והאריך למעניתו ולבסוף העלה לדעתו דספיקא דדינא הוה ואני ביארתי שם דהכרעה דהאי ש"ס דגיטין והכרעת הרמב"ם היא ההכרעה האמיתית וכמ"ש הוא ז"ל בפי"א מהל' מלוה בהלכה ד' כל מלוה וכו' ומלוה על פה גובה אותה מן היורשין וכו' שכל נכסי הלוה תחת שעבוד המלוה מן התורה. ובהלכה ז' שם כתב אבל הבא ליפרע מן היורש לא יפרע מן המטלטלין וכו' שהמטלטלין אינן תחת שעבוד ב"ח מן התורה. וחילוק זה הוא הנכון למאי דאמרינן בכל הש"ס דמדינא דגמרא מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח ועוד דבהדיא הכריעו בהאי ש"ס כן כדאמר בפ"ו דגיטין הלכה ה' אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן מלוה בעדים (והוא הנקראת מלוה ע"פ כדכתבו התוס' בשלהי בבא בתרא בשם הר"י מקורביל ע"ש) נגבית מן היורשין ובלבד יורשין קרקע ואין ספק שמשם למד הרמב"ם לומר כן ומעתה אין אנו צריכין לתירוץ התוס' בקדושין בההיא דרב פפא על שהקשו דהכא קאמר שעבודא דאורייתא והא בשלהי גט פשוט קאמר רב פפא מלוה על פה גובה מן היורשין שלא תנעול דלת בפני לוין ואינו גובה מן הלקוחות דשעבודא לאו דאורייתא ומשום הכי חלקו בין מלוה הכתובה בתורה וכו' כדלעיל וכ"כ בגט פשוט לתרוץ דהר"ר אלי' וע"ש דבדברי רב פפא לא מצינו דקאמר התם בהדיא דשעבודא לאו דאורייתא אלא שהם פירשו שם דדברי רב פפא הם אליבא דכ"ע בין למ"ד דאורייתא ובין למאן דאמר לאו דאורייתא וכו' ולמאי שנתבאר בלאו הכי ניחא דבפרק גט פשוט דקאמר רב פפא לטעמיה דגובה מן היורשין כדי שלא תנעול דלת בפני לוין היינו בשירשו קרקע דסמיך המלוה עלייהו דבזה הוא דאמרינן שעבודא דאורייתא ולא בשירשו מטלטלין ובלקוחות אינה נגבית מלוה על פה משום דלית ליה קלא וכן אמר רב פפא גופיה בריש פ"ו דערכין בדף כ"ב דטעמא דנפרעין מיתומים גדולים משום דפריעת בעל חוב מצוה ובנכסים שיש להן אחריות מיירי וכ"כ התוס' בהדיא בפרק הכותב דף

פ"א ע"א ד"ה פריעת בעל חוב מצוה וע"ש. כללא דמילתא בענין שעבודא דאורייתא כך הוא דבמלוה בשטר דגובה מן הלקוחות משום דהנכסים נשתעבדו להמלוה מדאורייתא והיה להן להלקוחות להזהר ובמלוה ע"פ אינו גובה דאף דהנכסים נשתעבדו מדאורייתא מדין ערב הואיל ומלוה על פה לית ליה קלא וכדעולא בגט פשוט שם. וביורשין אם ירשו קרקע אף מלוה על פה גובה מהן וצריכין לטעמא דרב ספא שלא תנעול דלת בפני לוין משום דבכה"ג דסמיך המלוה על הנכסים הוא דנפרעין מן היתומים גדולים ולא בשירשו מטלטלין וזהו דעת הרמב"ם וכדמוכח משיטת הש"ס דילן שזכרנו ומשיטתא דהאי ש"ס דגיטין ובריש פרק שנים אוחזין בארתי עוד מענין שעבודא דאורייתא וע"ש. הדרינן למאי דקמן בהפריש חגיגתו ומת דה"ה להפריש עולת ראייתו ומת דחדא דינא אית להו וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות חגיגה בהלכה י' המפריש עולת ראייתו ומת היורשין חייבין להביאה והכ"מ ציין שם להא דהכא ופסק כר' יוחנן. וכתב אלא ששם אמרו שאם ירשו קרקע אפילו לא הפרישה מחיים חייבים היורשים להביא ולא ידעתי למה השמיטה רבינו עכ"ל. ולא השמיט זה וסמך עצמו על מה שביאר בהל' מחוסרי כפרה שהבאתי לעיל ובשארי מקומות שהוזכרו דבשירשו קרקע הוא דאמרינן גבי יורשין שעבודא דאורייתא ואין חילוק בין מלוה הכתובה בתורה או לא דכל היכא דאיכא נכסין שיש להן אחריות אמרינן דשעבודא דאורייתא ואף במלוה על פה מן התורה דינא הכי אלא דחכמים תיקנו דאינה נגבית מן הלקוחות מטעמא דלית ליה קלא וביורשין החילוק הוא כמוזכר ונתבאר:

הלכה ב

ולמה לית אנן אמרין כל שהוא חייב בראייה וכו'. וזהו כדאמר בבבלי דף ו' ע"ב יש בראייה שאין בשתיהן וכו' יש בשמחה שאין בשתיהן שהשמחה נוהגת באנשים ונשים מה שאין בשתיהן. והתוס' שם ד"ה יש בשמחה וכו' כתבו דהש"ס דהתם לא חשיב חומרי דשתים ולהכי לא חשיב שתיהן ראייה וחגיגה אינן באין מכל דבר מה שאין כן בשמחה. וזהו כדחשיב הש"ס דהכא. וצ"ל דהש"ס דהכא דמדייק ולמה לית אנן אמרין וכו' לא ס"ל לחלק הכי אלא כל מה דאשכחן לחשובי מה שביניהם מחשבינן בין חומרי דשתים ובין חומרא דאחת מהן מה שאין בשתיהן. מה שכתבו התוס' שם בתחלה ולא קאמר יש בשתיהן שצריכין שיעור משא"כ בשמחה דאימר אף לשמחה יש לה שיעור. נראה דכמסתפקין הן בדבר זה אם יש שיעור לשמחה מד"ס או לא ואלו להרמב"ם ז"ל לא היה לו ספק זה ובפשיטות כתב בפ"א מהל' חגיגה בהל' ג' שלמי שמחה לא נתנו בהם חכמים שיעור והכ"מ לא ציין מאיזה מקום למד לומר כן. ונראה דמרב הונא דהכא למד

זה דקאמר לקמיה רב הונא אכל פשוט כל שבעה וכדפרישית דבכל יום ויום מהשבעה אכל בפשוט וזהו אין לה שיעור דבכל דהו אף בפשוט אחד ליום סגי ובפחות מפשוט אחד ודאי לא חשיב מידי:

רב הונא אכל פשוט כל שבעה. עיין בדבור דלעיל שנתבאר דמכאן למד הרמב"ם לומר שלמי שמחה לא נתנו בהם חכמים שיעור וכלומר שלא נתנו בהם שיעור כמו שאמרו בראייה ובחגיגה מעה כסף ושתי כסף אלא בפשוט אחד ליום סגי. ומיהו צ"ע הא רב הונא לאחר החורבן הוה ואין שלמים בזמן הזה ואפשר שהיה גורס רב הונא אמר אוכל פשוט כל שבעה ודינא קאמר בזמן שהיו נוהגין שלמי שמחה:

אמר ר' יוחנן מעה כסף ושתי כסף דבר תורה. בפ"ק דפיאה בהלכה א' פירשתי כל הסוגיא על מכונה וכאן אבאר בקצרה מהצריך להבין תוכן הסוגיא ופירוש פלוגתא דרבי יוחנן ור' הושעיה וכן פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן בדינא דטופל דלקמן דתליא נמי בהא דפליגי אם אדם חולק חובתו לשתי בהמות או לא כמבואר הכל מהסוגיא. הא דקאמר ר' יוחנן מעה כסף וכו' דבר תורה והיינו הלכה למשה מסיני כדקאמר ר' יוחנן כדעתיה וכו' וקרי להל"מ דבר תורה (וכך הוא דעת הרמב"ם ז"ל כמ"ש בהקדמה לסדר זרעים ובחיבורו בפ"ב מהלכות טומאת מת בהלכה י' כתב בהדיא גבי עצם כשעורה. ולפי שטומאתו הלכה הרי הוא דין תורה ולא מד"ס. וזכרתי מזה בחיבוריי בכמה מקומות) ואמרין חזר ביה ר' יוחנן מן הדא ור' יונה ור' יונתן תריהון אמרין לא חזר ביה ועוד מן הדא דאמר ר' אילא נמי ראיה דלא חזר ביה רבי יוחנן מהא דקאמר דהל"מ הן מדאיתפלגון חזקיה ור' יוחנן דחזקיה סבר אדם חולק חובתו לשתי בהמות והיינו חובת המוטלת עליו להבית שלמי חגיגה בשתי כסף יכול הוא לחלקם להשתי כסף לשתי בהמות אם ירצה יקח במעה כסף בהמה אחת ובשנייה בהמה אחרת ויביא שתיהן לחגיגתו ויוצא הוא ידי חובתו. ר' יוחנן אמר אין אדם חולק חובתו לשתי בהמות אלא צריך שתהא בידו שתי כסף לכל אחד ואחד. כלומר אם דעתו להביא שתי בהמות או יותר לחובת חגיגה צריך שתהא בידו ליקח כל בהמה ובהמה בשתי כסף ואם לאו לא יביא אלא בהמה אחת שתהא שוה שתי כסף אלמא מדקאמר ר' יוחנן שלא לחלק חובת שתיכסף לשתי בהמות ש"מ דס"ל דהא דתנינן הראייה מעה כסף והחגיגה שתי כסף מהלכה למשה מסיני הוא דהויא מדבר תורה והלכך קפדינן שלא יביא בהמה הפחותה משוה שתי כסף לחגיגה ואע"ג דמשלים חובתו בבהמה אחרת אימר דכך ניתנה הל"מ שלא יביא בהמה לחגיגה הפחותה משתי כסף דאי אמרת שיעורא מדברי סופרים בגילמא הוא תו לית לן למיקפד אם מביא בהמה אחת או שתי בהמות בשוה שתי כסף דהא מיהת בשתי כסף הוא דאייתי

והשתא שמעינן דלא חזר ביה רבי יוחנן מהאי דאמר לעיל דשיעורא מדבר תורה הוא. אדם טופל בהמה לבהמה אם יש לו אוכלין מרובין וסמוכין על שלחנו ואינו מספיק לו בהמה אחת לשלמי חגיגתו וצריך להביא עוד בהמות אחרות ואין לו מעות חולין כי אם להביא מהן בהמה אחת יכול הוא לטפול ולחבר מעות מעשר שני שלו ולהביא מהן שאר בהמות כפי צרכו. ואף על גב דחגיגת יו"ט חובה היא וקיי"ל דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין הכא מכיון דמביא בהמה אחת מן החולין כבר יצא ידי חובתו בזו ויכול להביא האחרות מן המעשר. ואין אדם טופל מעות למעה. כלומר ובלבד שלא יערב מעות מעשר עם מעות חולין ולהביא מהן בהמה אחת לחגיגתו וחזקיה לטעמיה דסבירא ליה לעיל דאדם חולק חובתו לשתי בהמות וכיון דיכול להביא בהמה אחת אף ממעה אחת כדאמרינן לעיל לחזקיה הלכך כאן שאין לו אלא מעות אחת חולין יביא בהמה מהמעה חולין שיש בידו ולא יטפול מעות מעשר למעה חולין זו וכדי ליקח בהן בהמה אחת גדולה ושוה שתי כסף או יותר משום דבכה"ג טפי עדיף שיביא בהמה ממעה חולין שיש לו כדי לצאת ידי חובתו מן החולין בבהמה זו לבדה ובלי שום עירוב ממעות מעשר דשתי כסף שאמרו אינו אלא מדרבנן בעלמא ואם צריך הוא עוד לכדי סיפוק אוכלין מרובין שלו יקח מעות מעשר ויביא מהן עוד בהמות אחרות. ר' יוחנן אמר אדם טופל מעות למעה ואין אדם טופל בהמות לבהמה ר' יוחנן נמי לטעמיה דקאמר לעיל אין אדם חולק חובתו שיש עליו להביא חגיגה בשתי כסף לשתי בהמות אלא צריך שיביא בהמה אחת שוה שתי כסף דס"ל שתי כסף מד"ת הן וכדלעיל ואם מביא עוד בהמות אחרות לחגיגתו צריך שתהא כל אחת ואחת בשוה שתי כסף הלכך כאן שאין לו אלא מעה אחת של חולין ואינו יכול להביא בהמה במעה אחת דלא סגי בבהמה פחות משתי כסף טופל הוא מעות מעשר למעה החולין ומביא בהמה בשתי כסף אבל אינו יכול לטפול בהמה לבהמה שהרי כל בהמה שיביא עוד הכל לחובה הן כדאמר ר' יוחנן בהדיא צריך שתהא בידו שתי כסף לכל אחת ואחת וא"כ כולן חובה מיקרו ואינו יכול ליקח ממעות מעשר לבדו מה שהוא חובה עליו ואין לו תקנה אלא בטפילה מעות למעה. היך עבידא וכו' הש"ס נקט לה בדרך בעיא וכלומר דבכה"ג תליא נמי בהך פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש בשם חזקיה כדמסיק ואזיל. היו לפניו עשר בהמות שהפריש לחגיגתו והקריב חמש מהן בי"ט ראשון והשתא מיבעיא לן על החמש הנשארות מהו שידחו את יו"ט האחרון מי אמרינן דמכיון שהקריב חמש מהן בי"ט הראשון כבר יצא ידי חובת חגיגתו והואי המותר כנדרים ונדבות דקיי"ל אין קריבין בי"ט ואם כן אינם דוחים לי"ט האחרון אלא יקריבן למחר או דילמא כיון שהפריש בתחלה את כולן לחגיגתו כולן כחובה הויין והרי

חובת קרבנו הקבוע זמן דוחה י"ט ויכול הוא להביא המותר בי"ט האחרון. ר' קריספי אמר. דפליגי ר' יוחנן ור"ל בזה חד אמר דוחה ואידך אמר אינו דוחה ולא מסיימי ולא ידעין וכו'. א"ר זעירא ניחזי אנן ונפרש מיליהון דרבנן ר' יוחנן ור"ל ממיליהון גופייהו דאמרי לעיל ר' יוחנן דהוא אמר אדם טופל מעות וכו' וטעמיה כדאמרן לעיל שאינו יכול לחלוק חובתו לשתי בהמות אלא כל בהמה ובהמה שמביא לחובתו היא וצריך שתהא שוה שתי כסף ומשום הכי ס"ל דמעות למעות הוא דיכול לטפול אבל לא בהמה לבהמה ומשום דבכל בהמה צריך שתהא בה ממעות חולין וטופל מעות מעשר ולוקחה ואם אין לו אלא מעה אחת תולין אינו יכול להביא אלא בעד מעה זו ועם מעות מעשר שטופל עמה וכן לעולם וכיון שכן הוא על כרחך דס"ל לר' יוחנן דזה שהפריש עשר בהמות לחגיגתו כולן חובה הן שהרי בכל בהמה ובהמה צריך שיהיה ממעות חולין מעורבים בה והלכך הוא דאמר שהמותר דוחה הוא לי"ט האחרון מפני שגם המותר לחובתו הוא. וריש לקיש דהוא אמר אדם טופל בהמות ממעות מעשר לבהמה שהיא ממעות חולין אבל לא מעות למעה ואם כן ע"כ דס"ל שאינו חובה עליו כל הבהמות שהפריש אלא לעולם יוצא ידי חובתו בראשונים שהקריב ומשום הכי לדידיה בגוונא שכבר יצא ידי חובתו אפי' בבהמה אחת יכול להביא שאר בהמות ממעות מעשר לבדן הלכך בכה"ג שהפריש עשר לחגיגתו לא הוו כולן חובה עליו אלא מה שהקריב בי"ט הראשון לחובה הקריב והמותר כנדרים ונדבות חשיבי ולפיכך הוא דאמר אינו דוחה לי"ט האחרון. שמעון בר בא. אמר בהדיא כן בשם ר' יוחנן דלעולם הוא מוסיף והולך בחגיגתו ודוחה את י"ט לפי שכולן בסתמא חובות הן עד שיאמר אין בדעתי להוסיף על חגיגתי ואז אם הוא רוצה להביא אח"כ לאו חובה מיקרי אלא כנדרים ונדבות הן ואין דוחין י"ט. עד כאן ממה שפירשתי לסוגיא זו בפאה שם והעתקתי כאן מפני שהוא חיבור בפני עצמו ומכל הלין תבין ותדע שמ"ש התוס' בבבלי פרקין דף ח' ע"א גבי פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן דפליגי בטופל נמי כדהכא וציינו שם בד"ה טופלין בהמה לבהמה וכו' וכן מצינו בירושלמי וכו' וכלומר דסברת טעם פלוגתייהו בענין טופל תליא נמי בפלוגתא דפליגי בענין אדם חולק חובתו וכו' וזהו הכל כדפרישית הכא אלא שצריך עוד להוסיף ביאור לדבריהם ולומר דתליא נמי בהך פלוגתא דלעיל דפליגי ר' יוחנן ור' הושעיה אם מעה כסף ושתי כסף שאמרו מד"ת הן והיינו הלכה למשה מסיני או מד"ס הוא ועל כרחך דאמרינן דחזקיה כר' הושעיה ס"ל דמדברי סופרים בעלמא הוא ובדיעבד יוצא ידי חובתו אף בבהמה שאינה שוה אלא מעה אחת לחגיגתו דאל"כ תקשי היאך קאמר חזקיה טופלין בהמה לבהמה ואם אין לו אלא מעה אחת מן החולין מביא בהמה ראשונה לחובת חגיגתו ממעה חולין

זו ושאר בהמות שמביא כדי סיפוק אוכלין מן המעשר הא אכתי נשאר שיעור מעה אחת חובה עליו ואינה באה מן המעשר ולדידיה אין טופלין מעות למעה אלא ודאי כר' הושעיה ס"ל ומכיון שהשיעור אינו אלא מדרבנן בעלמא יוצא הוא ידי חובתו בדיעבד בבהמה ראשונה שהביא מן המעה החולין לבד ושפיר יכול הוא להביא שאר בהמות הצריכין לו כדי סיפוק אוכליו מן המעשר ור' יוחנן לטעמיה דס"ל השיעור שתי כסף לחגיגה מד"ת הוא ומכיון שמערב מעות מעשר עם מעות חולין יכול הוא להביא בשתי כסף דטופלין מעה למעה והכל כמבואר לעיל. ומיהו כל זה לפי משמעות הסוגיא דהכא דר' יוחנן אית ליה שתי כסף לחגיגה מד"ת הן והיינו הל"מ דנכלל בכלל שאמרו כל השיעורין מהלכה למשה מסיני הן וכדפרישית אבל לסוגית הבבלי אין לנו אלא דלכ"ע שיעורין הללו דראיה וחגיגה אינן אלא מד"ס וכמבואר התם בפרקין דף ז' ע"א וכדכתבו התוס' בעצמן שם הראייה שתי כסף ומדרבנן הוא דמדאורייתא אין לו שיעור לקרבן רק לאשם מעילה וכו' וכ"כ הרמב"ם בפ"א מהל' חגיגה בהלכה כ' הראייה והחגיגה אין להם שיעור מן התורה אבל מד"ס שלא יהא קרבן עולת ראייה פחות משוה מעה כסף ולא שלמי חגיגה פחות משוה שתי כסף ולפ"ז אי אפשר להשוות הסוגיא דהכא ודהתם בענין פירושא וטעמא דפלוגתייהו בענין טופל דהא לפי סוגיא דהכא טעמיה דר' יוחנן דאמר אין אדם חולק חובתו משום דס"ל מעה כסף ושתי כסף מד"ת כדאמר בהדיא ר' יונה וכו' אמרין לא חזר ביה ר' יוחנן ומייתי ראיה מן הדא דר' אילא וכו' איתפלגון וכו' והדר תלי פלוגתייהו בענין דטופל נמי בפלוגתייהו דלעיל כמבואר הכל לעיל ואין לפרש בענין אחר וזה קשה על מה שרצו התוס' לפרש טעם פלוגתייהו דחזקיה ור' יוחנן בטופל כדקאמר הכא והרי לא הושוו הסוגיות בעיקר טעמא דפלוגתייהו ובמה דתליא בה ולכאורה קושיא הוא אלא די"ל דעיקר כוונת דבריהם דפליגי בסברא זו דלמר טפי עדיף לערב מעות מעשר עם מעות חולין בחדא בהמה בכדי שיהו מעות חולין בכל בהמה ובהמה שמביא ולמר איפכא מסתברא דחדא בהמה מיהת מחולין לבד הוא שיביא וכמו שמצינו כעין זה בירושלמי אמר ר' אילא וכו' דפליגי אם מחלק חובתו וכו' ולא דנפרש דפלוגתייהו הכא ממש כהאי דבירושלמי דזה ודאי אינו מטעמא דאמרן דלפי סוגית הבבלי לכ"ע שיעורא דראיה וחגיגה מדברי סופרים בלבד הוא ואינו נכלל בכלל שאמרו כל השיעורין הל"מ הן. והמסקנא בענין טופל כר' יוחנן הוא דמסקינן התם והיינו כדמפרש שם בדף ח' ע"ב שתהא שיעור דמי אכילה ראשונה מן החולין וזהו כר' יוחנן שהמעות הוא שמערב המעשר עם החולין ולוקח מהן בהמה לשלמי חגיגה וכמ"ש הרמב"ם שם בפ"ב בהלכה ז' אבל שלמי חגיגה באות ממעות מעשר שני המעורבות עם

מעות חולין וכו' ודברי הראב"ד בהשגה כאן קשי הבנה הן ועיין בכ"מ שהביא בשם הר"י קורקוס ז"ל לדחוק בביאור דברי הראב"ד ולא נאריך בזה:

רבי הושעיה כדעתיה וכו' האוכל איסור בזמן הזה צריך לרשום לפניו את השיעורין וכו'. וכך הוא בפיאה שם. וזהו כר' אלעזר בבבלי יומא דף פ' האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבא ב"ד אחר וכו' וירבה בקרבנות מחמת שיעורין ובתר הכי גריס שם אמר ר' יוחנן שיעורין של עונשין הלכה למשה מסיני. ופליג אר' אלעזר כדמשמע מהכא בהדיא דפליגי ר' הושעיה ור' יוחנן בהא דאי הל"מ הן א"כ אין ביד ב"ד אחר לשנות בשיעורין. והמסקנא כר' יוחנן וכ"כ הרמב"ם בפרק י"ד מהל' מ"א בהל' ב'. וכבר נתבאר בדבור דלעיל דלפי שיטת הבבלי שיעורא שאמרו בקרבן ראייה וחגיגה לכ"ע מד"ס בלבד הוא ואינו נכלל בכלל שאמרו כל השיעורין הל"מ הן דאותן הוו כדבר תורה:

היך עבידא היו לפניו עשר בהמות וכו'. התוס' בחגיגה שם ד"ה חוזר הוא ומקריבין בי"ט שני וכו' מביאין להא דהכא וראיה לפירוש ר"ח שפירש להא דהתם דנמי לענין דחית י"ט מיירי. וכבר ביארתי לעיל מה דנפקא מבין רהטת הסוגיא כולה דהכא ומבין הסוגיא דהתם ועיין לעיל:

הלכה ג

ומנין שהוא טופל למעשר וכו'. התם דף ח' ע"א דריש לה בברייתא דמייתי לסיועי לר' יוחנן מסת מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין ומנין שאם רצה לערב מערב (והיינו מעות מעשר עם מעות חולין וכר' יוחנן) ת"ל כאשר יברכך ה' אלהיך. והכא דריש הכל מתיבת מסת גופיה דמשמע גם מן המעשר דכתיב לא תוכל שאתו. והיינו בטופל ולא כולו מן המעשר כדדריש מן ותרב משאת בנימין וכו' ומביאין התוס' לזה ד"ה ת"ל אשר יברכך מיהו בירושלמי מפקינן ליה דכתיב מסת וכו' כוונת דבריהם שכתבו מיהו בירושלמי וכו' אהא דכתבו בדבור דלעיל מיניה קאי דדריש מסת וכו' ובשלהי פ' התודה דף פ"ב מפקינן ליה מקרא אחרינא דדריש שם מהיקשא דפסח מה פסח דבר שבחובה ואינו בא אלא מן החולין. ויש לומר דהכא איצטריך דסד"א כיון דכתיב אשר יברכך לטפילה דמעשר אימא כוליה נמי לייתי מן המעשר. ועל זה כתבו כאן מיהו בירושלמי מפקינן ליה דכתיב מסת וכו' וכלומר דהשתא דנפקא לן הכל מתיבת מסת גופיה תו לא איצטריך לן לתרץ הא דכתיב הכא ללמד שלא יביא אלא מן החולין והא כבר מפקינן במתני' בפ' התודה מהקישא דפסח משום דכתיב כאן אשר יברכך כדכתבו לעיל אלא דבלאו הכי שפיר אתיא דכולא מילתא מתיבת מסת ילפינן ואיצטריך לכתוב כאן מסת

ללמד שמותר לטפול ממעשר וכן שלא יביא כולו ממעשר. ומיהו איכא למידק על גופה דדרשא ממסת הא כתיב גביה נדבת ידך אשר תתן וא"כ נימא דגזירת הכתוב הוא שאפי' מה שהוא נודב יותר מהחובה עליו לא יביא אלא מן החולין. ולדרשא דהכא לא קשה מידי ועיקר דינא דטופל ומה שבין סוגיא דהכא ובין סוגיא דהתם ולפי המסקנא נתבאר בהלכה דלעיל ע"ש:

ללמדך שדוחין עליהם י"ט. היינו דוקא באלו דהוו חובות הקבוע להן זמן ודוחין י"ט ונתבאר לעיל מזה:

הלכה ה

עני וידו רחבה קורא אני עליו איש כמתנת ידו וכו'. התוס' שם ע"ב ד"ה מי שיש לו אוכלין מרובין מביאין לזה בירושלמי אמרינן וכו' כוונתם דזהו דלא כפירש"י שכתב על נכסים מרובים ואוכלין מועטין מביא עולות מרובות וכתיב איש כמתנת ידו ובירושלמי לא משמע כן אלא דדריש לכוליה דקרא בענין אחר וכמפורש ומבואר היטב בפנים:

הלכה ו

רבי יוחנן בשם רבי ישמעאל נאמר חמשה עשר בפסח וכו'. תוס' בדף ט' ע"א ד"ה נאמר עצרת בפסח כתבו ובירושלמי יליף לה וכו' ובפנים תמצא ביאור נכון לזה:

הלכה ז

השאור שבה היה מקרבן אצלו. יש גי' המאור שבה ולפי גירסת הספרים שלפנינו יש ג"כ לפתרו כמבואר בפנים:

הלכה ח

כל האיסורין שריבה עליהן שוגג מותר מזיד אסור. בפ"ב דכלאים בהלכה א' בארתי במה דמסיק שם דדוקא באיסורי תורה אבל באיסור דרבנן מבטלין לכתחלה וכדמסיק נמי בבבלי ביצה דף ד' ובמה שמחלקין התוס' שם בין דבר שיש לו עיקר מן התורה או לא ודעת הרא"ש ז"ל שם לחלק בין מיקלי קלי איסורא או איתא בעיניה אין כן דעת הרמב"ם ז"ל אלא סתם וכתב בפ' ט"ו מהלכות מ"א בהלכה כ"ו באיסור של דבריהם מבטלין איסור לכתחלה וראיה לדבריו דלא מחלקינן כלום מהא דאמר בהאי תלמודא בכלאים שם דבמידי דרבנן מוסיף על הסאה וכו' והרי כלאים יש לעיקרו איסור מן התורה ואיתיה לאיסורא בעיניה וקאמר דאם הוא כלאים דרבנן מבטלין איסורי לכתחלה ועיין שם במה שנתבאר עוד מענין זה ובמקומות המצויינים שם בס"ד:

הדרן עלך פרק הכל חייבין

פרק ב

הלכה א

אין דורשין בעריות בשלשה. דר' עקיבא הוא וכו'. כדפרישית בעריות היינו לסתרי עריות מה שאין מפורש בתורה בהדיא אלא דמדרשא דחכמים הוא דאתיא והכי מפרש לה נמי בבבנ"י ריש פירקין דבסתרי עריות קאמר דאין דורשין לשלשה וטעמא דמלתא כדפרישית במתני' ורש"י ז"ל פי' סתרי עריות כגון בתו מאנוסתו וכו' כדאמר התם בשלהי פרקא דלעיל דלא כתיבא אלא דאתיא הנה הנה ואתיא זימה זימה. ונראה דחדא מגווני נקט אלא דהוא ז"ל מפרש במה דכ"ע מודים בה להאי דרשה ואלו למאי דמפרש הכא במלתא דתליא בפלוגתא היא דלהכי מוקי לסתמא דמתני' כר"ע ולא כר' ישמעאל דלדידיה נפקא מיניה לעובדא איכא ושפיר דורשין בהא כדי להורות הלכה למעשה וכמבואר הכל בפנים. ועיין בפרק ז' דסנהדרין בהלכה ז' מה שנתבאר שם בהאי פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע בס"ד:

ולמה בבי"ת שהוא בלשון ברכה. הר"א אבן עזרא הביא זה בהקדמה שלו והלעיג על הדרש וכתב ויש דרש וכו' ובמה שכתבתי בפנים נתיישב הדרש והלכו להן טענותיו וכך מצאתי בספר תפארת ישראל שחיבר הרב הגאון בעל ג"א ז"ל וכל דברי אגדה המוזכרים בהלכה זו ולאחריה נשתנו קצת בבבלי פרקין בנוסחא אחרת. ובבבלי פרק הקומץ ג"כ מקצת ובבבלי פרק נגמר הדין ובמקומות המצויינין בהאי תלמודא:

הלכה ג

אמר ר' יוסי בר' בון דוד מת בעצרת וכו'. התוס' בפרקין דף י"ז ע"א בד"ה אף עצרת יש לה תשלומין הביאו לזה ועיין לעיל בפ"ב דביצה בהלכה ד' מה שנתבאר מענין זה בס"ד:

הלכה ד

כתוב אחד אומר וחג הקציר בכורי מעשיך וכו'. אמר ר' יוסי בר' בון ובלבד שיבלים לעיסתו. וכך היא הנוסחא לעיל בפ"ק דמגילה בהלכה ג'. והתוס' בפרקין דף יז ע"ב ד"ה אלא לאו לתשלומין כתבו דשרי לקצור ולעשות מלאכה ביום טבוח ומסיים בה בירושלמי א"ר יוסי בר בון ובלבד שיכלם לעיסתו כהדא דתנינן וכו' ואין נ"מ בין הנוסחא ובלבד שיבלים או כהנוסחא אשר לפניהם ובלבד שיכלם דהיינו הך. ומיהו לפי פירושם האי מילתא איום טבוח הוא דקאי וכמו שכתבו שם ואע"פ שהתירה התורה מלאכה לתשלומין לא מצי למיעבד רק לצורך אכילתו אם כלה עיסתו כמו שמצינו שאסור לאדם לעשות מלאכה ביום הקריבו את קרבנו וכו' וסיימו אבל מ"מ אף הש"ס שלנו לא פליג

בהא דמדרבנן מיהא מיתסר יום טבוח כדפרישית עכ"ל. ונראה שאין כן דעת הרמב"ם ז"ל שהרי בפ"א מהל' חגיגה בהלכה ז' שהביא דין תשלומין דעצרת וכתב מי שלא חג וכו' וכן מי שלא חג ביום חג השבועות חוגג כל שבעה ויש לו תשלומין כל ששת הימים שלאחר חג השבועות ודבר זה מפי השמועה נאמר שחג השבועות כחג המצות לתשלומין. ולא הזכיר כלל מאיסור עשיית מלאכה ואף לא מדרבנן. ובריש פ"ז מהלכות י"ט שביאר שם מדין חה"מ כתב מאיסור מלאכה בחה"מ כמה שאסרו חכמים וכאסמכתא מן הכתוב שבתורה וכמבואר שם בהסוגיא דף יח ע"א וכן פירשתי להא דהכא במגילה שם דאחול המועד קאי ואם דמשמעות הסוגיא דהכא נראה כפי' התוספות מיהו לא מצינו דמשמע בהדיא בסוגית הש"ס דילן כן ועוד הא האי דהכא אתיא ממש כהאי דר"ל דהתם דדריש נמי מהאי קרא גופיה וחג הקציר איזהו חג שאתה חוגג וקוצר בו הוי אומר זה עצרת אימת אילימא ביום טוב קצירה בי"ט מי שרי אלא לאו לתשלומין ונהי דלדידיה נמי מצינן לפרש כפירוש התוספות להא דהכא דמדאורייתא מישרי שרי ומדרבנן מיהת אסור תשלומי דעצרת במלאכה אלא במה שצריך לעיסתו בלבד הוא דשרי אבל הא מיפרך פריך ר' יוחנן עליה התם על עיקר דרשא דידיה וקאמר אלא מעתה חג האסיף וכו'. אלא חג הבא בזמן אסיפה ה"נ חג הבא בזמן קצירה ואם כן לא קמה הך דרשא לפי המסקנא דהתם דליתא למילתיה דר"ל לגבי ר' יוחנן ונראה דמהאי טעמא לא זכר הרמב"ם כלום מענין איסור מלאכה כלל בתשלומין דעצרת. ומהדא דתני להן אינש וכו' נמי לאו ראיה דליתסר בעשיית מלאכה ביום הקריבו את קרבנו דהאי מילתא גריס לה בריש פרק מקום שנהגו ולא קאי הכי לפי המסקנא וכדאתקיף עלה רבי יונה התם וקאמר אילין תמידין קרבנותיהן של ישראל אינון וכו' אם יהיו כל ישראל יושבין ובטלין וכו' דמשמע מיהת משם דגם בערב פסח אינו אלא משום מנהג במקום שנהגו ולא משום איסורא אפי' מדרבנן מטעמא דקרבן וע"ש:

אית תניי תני הציץ מרצה על מצחו וכו'. הרמב"ם ז"ל פסק בפ"ד מהלכות ביאת מקדש בהלכה ח' כר' יהודה דס"ל עודהו על מצחו הוא דמרצה ואע"ג דפסק שם בהלכה ט"ו טומאה דחויה היא בצבור ועיין לעיל בפ"ק דיומא בהלכה ב' ד"ה אית תניי תני וכו' מה שבארתי בזה בס"ד ויש ראיה לזה ג"כ מהא דהכא דאתיא כר' יוסי בר בון דהוא מאריה דהאי תלמודא טפי מר' עוקבא:

הלכה ה

אלא כרבי שמעון בן אלעזר וכו'. הך דרשב"א בברייתא דלקמן מייתי לה נמי בבבלי פ"ב דחולין דף לג ע"ב בשינויא דרב פפא התם על המתני' השוחט בהמה חיה ועוף

ולא יצא מהם דם וכו' מדקתני נאכלין בידים מסואבות וכו' וקאמר רב פפא הכא בידים תחלות עסקינן וכרשב"א דאמר משום ר"מ וכו' וזהו דלא כדבעי בבבלי פרקין דף י"ח לשנויי מעיקרא לרומיא דמתני' דהכא אמתני' דבכורים דקתני התרימה והבכורים וכו' מה שאין כן במעשר וכ"ש בחולין דלא בעי נטילת ידים ובעי לשנויי רומיא דמעשר אמעשר דמתני' דהכא כרבנן דפרק י"א דפרה כל הטעון ביאת מים מד"ס ומתני' דבכורים כר"מ ולכאורה הוה קשיא דר"מ אדר"מ בהך ברייתא דרשב"א שאמר משום ר"מ דס"ל דאשכחן שהידים תחלות הן אף לחולין אלא דבלאו הכי לא קאי האי שנויא בפרקין שם אלא כדמסיק אידי ואידי באכילה ול"ק כאן באכילה דנהמא וכאן באכילה דפירי וכן כתב הרמב"ם בריש פ"ו מהלכות ברכות כל האוכל פת שמברכים עליו המוציא צריך נ"י תחלה וסוף ואע"פ שהוא פת חולין וכו'. והכא דאוקי למתני' כד"ה ומטעמא אחרינא כדי שיהא בדל מן התרומה וזהו כרב אידי בר אבין בבבלי פ' בל הבשר דף ק"ו דקאמר נטילת ידים לחולין מפני סרך תרומה ועוד משום מצוה וכו'. ונראה דטעמיה דמסיים ועוד משום מצוה דאלו לטעמא דסרך תרומה בלחוד א"כ לא היה להם לחכמים לתקן נ"י בחולין אלא לכהנים דאכלי בתרומה וכן נראה מדפליגי אביי ורבא התם מאי מצוה וכו' ש"מ דתפסי להאי טעמא משום מצוה לעיקר ומשום דזהו טעם הכולל הכל ודברי הרמב"ם בזה שכתב שם כל הנוטל ידיו בין לאכילה בין לק"ש ותפלה מברך תחלה אקב"ו על נ"י שזו מצות חכמים שנצטוינו מן התורה לשמוע מהן שנאמר על פי התורה אשר יורוך. וכתב הכ"מ דאע"ג דפליגי אביי ורבא מאי מצוה אביי אמר מצוה לשמוע דברי חכמים רבא אמר מצוה לשמוע דברי ר' אלעזר בן ערך דקאמר מדכתיב כל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים מכאן סמכו חכמים לנ"י מן התורה וכו' וכל היכא דפליגי אביי ורבא נקטינן כרבא מכל מקום כתב רבינו שזו מצות חכמים וכו' משום דס"ל כמ"ש התוס' דאסמיך ליה אקרא ולאו דרשה גמורה היא וכו' עכ"ל ואין זה טעם מספיק דלכ"ע אינו אלא אסמכתא בעלמא ולא כתיבא לנ"י בהדיא בתורה אלא דנראה דטעמיה משום דרצה לכלול ג"כ למה שכתב בין לק"ש ובין לתפלה ולאסמכתא דר"א בן ערך לא שמעינן אלא לענין דשייך ביה נגיעה כמשמעות הכתוב דדריש לאסמכתא ולא שמעינן לק"ש. ולתפלה דמאי נגיעה שייך בהו ולפיכך הביא קרא דעל פי התורה אשר יורוך דמיניה למדנו על כל אשר כתב לעיל. ובענין מים אחרונים שכתב הרמב"ם שם אין מברכין עליהם שאינו אלא מפני הסכנה וכו' וכן כתבו התוס' בפרק כל הבשר שם ומ"ש הראב"ד בהשגה אני שמעתי וכו' שהרי חכמים דרשו את שתיהן מפסוק אחד והתקדשתם והייתם קדושים וכו'. כבר כתבו התוס' גבי האי דרשא בסוף פ"ח דברכות

דוקא להם וכו' אבל אנו שאין מלח סדומית מצוי בינינו וכו' אין הנטילה מעכבת עלינו לברך וכך הם דברי הרמב"ם דלקמן ע"ש ותדע דהא בהך מתניתא דמייתי התם דדריש והתקדשתם וכו' כי קדוש זה שמן וכו' וא"כ נאמר נמי דשמן מעכב והמסקנא שם וכן בפרק כיצד מברכין דף מ"ב ע"א שאינו מעכב בה"מ ע"ש:

תמן תנינן וכו'. בארתי לסוגיא זו שם ומפני שזהו בסדר אחר אביא למקצתה כאן דפריך תמן במס' בכורים את אמר אין המעשר טעון רחיצת ידים והכא במתני' דידן קתני טעון רחיצת ידים ומשני הכא כרבנן דמסכת פרה בפי"א ומתני' דבכורים כר"מ וזהו כמה דמתרץ בבבלי פרקין לרומיא דמעשר אמעשר דתנינן תמן וכו' בפרה שם. ובחולין לא מדייק הש"ס דהכא כדאמר התם אלא חולין אחולין קשיא משום דכבר מפרק לעיל להא דאקשי ויש ידים לחולין וכו' ומבואר הוא בדבור דלעיל. וחכמים אוסרין במעשר. וקס"ד דלענין רחיצת ידים קאמרי וכעין דתנינן הכא והלכך פריך על האי שנויא דמוקי למתני' דידן כרבנן דמס' פרה וכי לא שמיע ליה מה דאמר ר' שמואל וכו' דחכמים דהתם דאוסרין במעשר היינו שנפסל גופו מלאכול מעשר אם אכל לאחד מהני שפוסלין את התרומה כגון אוכל ראשון וכו' ולא לענין רחיצת ידים קאמרי:

מאי כדון. דהשתא הדרא רומיא דמתני' אהדדי:

הן דתימר וכו'. כלומר אלא הכי הוא דבעית לשנויי דהן דאת אמר במתני' דידן המעשר טעון רחיצת ידים ברוצה לאכול אותו והן דאת אמר במסכת בכורים שאינו טעון רחיצת ידים ברוצה ליגע אותו ופריך ולא הוא רוצה לאכול הוא רוצה ליגע בתמיה וכלומר דהיינו הך משום דודאי הא דמחמיר את ברוצה לאכול היינו על כרחך משום דהוא רוצה ליגע בו בעצמו דאי לא תימא הכי אלא דעיקר החומרא משום אכילה היא ואף בדלא נגע בו הוא בעצמו וכגון שחבירו תחב בו בכוש וכיוצא בו קשיא היא גופה אמאי החמירו בו כך הרי הוא לא נגע בו ומהיכי תיתי נחמור באכילת מעשר כל כך אלא משום נטילת סרך. אלא דהיינו טעמא שהחמירו באכילת מעשר שיהא צריך נ"י משום סרך דתרומה שלא יבא לאכול תרומה בלתי נ"י ופריך והיכי מצית אמרת משום סרך תרומה והתנינן במתני' נמי תרומה וכי יש בתרומה משום נטילת סרך בתמיה וכלומר דהא על כרחך בתרומה משום נגיעה דתרומה הוא דאצריכו נ"י וא"כ במעשר נמי משום נגיעה הוא דהא בחדא מחתא תני להו למעשר ולתרומה ולחולין הוא דשייך לומר משום סרך תרומה כדלעיל וכולה מתני' דהכא בנגיעה הוא דמירי והדרא רומיא דמתני' דבכורים לדוכתה אלא בחולין שנעשו ע"ג טהרת הקודש מירי מתני' דהכא וה"ה למעשר ופריך וחולין וכו' וכי לא כחולין הן תפתר או כרשב"א וכו' כדלעיל או כר"א בר צדוק וכו' בסוף כ"ב דטהרות ע"כ

דמבואר בבכורים שם. ובסוגית הבבלי דפרקין דאתקיף לה רב שימי בר אשי אשינויא כאן לאכילה כאן לנגיעה עד כאן ל"פ וכו' ולא בעי לשנויי כדמשני הכא דמתני' מיירי בשנעשו על טהרת הקודש דלא בעי לאוקמי כיחידאה. ובענין האי שנוייא דהכא וזהו כעין דאוקי ר' אלעזר אמר ר' הושעיא למתני' דהשוחט וכו' בחולין שם כמוזכר בדבור דלעיל יתבאר לקמן ועיין בפרק דלקמן בהלכה ב' מה שיתבאר מזה בס"ד:

הלכה ו

הטובל סתם מותר בכולם וכו'. כדפרישית דר' יוחנן מפרש לה דמיירי שהוא מזוקק לכולן וירד לטבול דהוי כנתכוין ואע"פ שבשעת טבילה לא פירש בשביל מה הוא טובל עצמו אמרינן מסתמא נתכוין למעשר וכו' וכי היכא דלא פליגא הא על המתני' דמסקינן בבבלי דף י"ט דטבל ולא הוחזק כאלו לא טבל דתנינן במתני' היינו למעשר ולחולין הוא דלא בעינן כוונה כלל. ועודהו רגליו משוקעות במים וכו' ברייתא היא דמייתי לה נמי שם ומוקי לה ר' פדת כר' יהודה דפ"ז דמקוואות מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות וכו' ומייתי לה הכא לקמן ואיכא תרי לישנא דרב נחמן התם על האי מתני' דמקואות ללישנא קמא מחלוקת דר' יהודה וחכמים במעלות דרבנן אבל מטומאה לטהרה דברי הכל השני טמא דר יהודה נמי לא ס"ל גוד אחית אלא בטבילה בשביל מגילות דרבנן וזהו כאוקמתא דר' פדת דלחכמים אפילו במעלות דרבנן לית להך גוד אחית וללישנא בתרא מחלוקת מטומאה לטהרה אבל במעלות דברי הכל אף השני טהור. ומתוקמא ברייתא דעודיהו רגליו וכו' כדברי הכל ופליגא דר' פדת והרמב"ם בפרק י"ג משאר אבות הטומאות בהלכה ב' שהביא המעלות בטבילה לא זכר כלום מהאי דעודהו רגליו וכו' משמע דתפס ללישנא קמא דרב נחמן לעיקר ולחכמים אף במעלות דרבנן לית להו גוד אחית וכך נראה מדבריו בפירוש המשנה דפ"ז דמקואות שלא הביא אלא לישנא קמא דרב נחמן ובחבורו בפ"ח דמקואות בהלכה ב' שהביא הדין דמקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות וכו' דפסק כחכמים וסתם וכתב הראשון טהור והשני כטומאתו והביא הכ"מ שם לישנא קמא דרב נחמן ופשוט הוא דהתם מטומאה לטהרה איירי אלא דלענין מעלות דרבנן דהכא לכאורה צריך טעם אמאי לא תפס כאיכא דאמרי דרב נחמן כדרכו בכל מקום לפסוק כלישנא בתרא ובמידי דרבנן להקל דלדברי הכל אף השני טהור ואפשר דהואיל ללישנא בתרא אמרי' פליגא היא על רבי פדת משמע דסתמא דהש"ס ניחא ליה כהאי לישנא קמא דהיינו דר' פדת וא"כ לחכמים אף במעלות דרבנן לית להו גיד אחית ועיין בתוספות לקמן שם ד"ה ר' יהודה אומר מאיר היה אומר וכו' ובדברי התוספתא הביאה הר"ש במקואות שם ואין להאריך:

הלכה ז

גופו של פרוש מהו שיעשה כזב אצל תרומה. ומסיק דאין גופו נעשה כזב וכ"כ הרמב"ם בריש פרק י"ג מאבות הטומאות וכן להא דלקמן דאוכלי תרומה עצמן אינן כזבים אצל קודש וכו' והתוס' בדף י"ט ע"ב בד"ה בגדי עם הארץ וכו' הביאו להא דהכא וכתבו עד כאן לא מיבעיא ליה אלא פרוש אצל תרומה אבל עם הארץ אצל תרומה מטמא ליה וכו' ע"ש:

החותך שפופרת של קודש וכו'. לפי משמעות הסוגיא אקדש קאי ולפי משמעות הברייתא ומתני' בפרק ה' דפרה משנה ד' אקידוש מי חטאת קאי. ומדברי הרמב"ם בפרק הנזכר לעיל משמע שהיה גורס גופה של אוכלי תרומה מהו שיעשה כזב אצל הקדש וכן לקמן גופו של אוכלי קודש וכו'. ובהא דלקמן מתניתא פליגא עשה את הטהור לחטאת וכו' יש לפרש דאברייתא דקתני הכי קאי ולא כדפרישית בפנים. ועיין בפרה בפרק הנזכר:

הדרן עלך פרק אין דורשין

פרק ג

הלכה א

חומר בקודש מבתרומה שמטבילין כלים בתוך כלים בתרומה אבל לא בקודש. פירש הרב דאמרינן כבידו של כלי הפנימי מכביד וחוצץ בפני הטומאה וכו'. ונמשך בזה אחר הרמב"ם בפירוש המשנה וזהו כדר' אילא בבבלי ריש פרקין ולדידיה עשר מעלות שנו כאן ורישא וסיפא משום חציצה כדקאמר התם אבל רבא התם קאמר דטעמא דרישא משום גזירה שלא יטביל מחטין וצינורות בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד ולדידיה אחד עשר מעלות שנו כאן שש ראשונות וכו' כדפרישית בפנים וכ"כ הרמב"ם בחבורו פי"ב מהלכות אבות הטומאות וחזר בו משום דהמסקנא כרבא בזה דהכי קאמר נמי רב נחמן ובסל וגרגותני דקאמר שם דלרבא מטבילין בהם אף לקדש דלא שכיחי שאין בפיהם כשפופרת הנוד ולא פסק הרמב"ם שם כרבא בזה אלא דאין מטבילין כלים בתוכן לקדש ואפי' בכלי גדול והוא טהור ולכאורה קשה הוא אבל טעמו דמילתיה דרבא דסבר מטבילין אף לקדש אזלא כת"ק דברייתא דמייתי התם ואבא שאול פליג וס"ל לתרומה אבל לא לקדש ופסק שם וכן בסוף פ"ג מהל' מקואות כאבא שאול וטעמו בזה משום דשקיל וטרי התם בטעמיה דאבא שאול דאמר לא לקדש משום דחזי ליה ע"ה ואזיל ומטביל ובתרומה ליכא למיחש משום דלא מקבלינן מיניה ופריך קדש נמי לא נקבל

מיניה הויא ליה איבה וכו' ובתר הכי אמרינן מאן תנא דחייש לאיבה ר' יוסי היא וכו' וכיון דקיי"ל כר' יוסי וכסתמא דמתני' לקמן בפרקין דהכל נאמנים על טהרות יין ושמן כל ימות השנה א"כ ממילא קמה מילתיה דאבא שאול דמחלקינן בין תרומה לקדש ולא כהת"ק ולפיכך פסק הרמב"ם כוותיה וכן הכא בשמעתין דמייתי מילתיה דאבא שאול וקאמר ר' יוחנן הלכה כאבא שאול ותני כן הלכה כדבריו וכגי' התוספתא שהבאתי בפנים ויש לפרש להא דהכא נמי כן דקאמר אבא שאול אף בתרומה אין מטבילין כלים בתוך כלים אלא בסל וגרגותני בלבד אבל בקדש אין מטבילין אפילו בסל וגרגותני והיינו כדהתם בענין ההלכה אבל לא לענין הטעם דהא משמע מהכא דטעמיה משום חציצה וכדלקמן. והכ"מ כתב שם בענין י"א מעלות דפסק כרב נחמן דרבא סבר כוותיה ולא דקדק דאי הכי מ"ט לא פסק כרבא בסל וגרגותני וכת"ק דברייתא ולמאי שבארתי מבורר פיסקיה דהרמב"ם על נכון בס"ד:

דתנינן תמן האוחז באדם ובכלים ומטבילן וכו'. הרמב"ם ז"ל פירש שם כפירוש המשנה דלר"ש ירפה את ידיו ויכנסו המים לידיו ולאלה הכלים ות"ק אמר שהם טמאים גזירה שמא לא ירפה. וכ"כ בחבורו בפ"ב מהלכות מקואות בהלכה י"א האוחז באדם ובכלים והטבילן הרי הן בטומאתן ואע"פ שרפה ידיו גזירה שמא לא ירפה ואם הדיח ידיו במים עלתה להן טבילה. משמע דמפרש פלוגתייהו הכי דלהת"ק לא מהני אלא במדיח ידיו במים ור"ש לקולא הוא דפליג וס"ל דמרפה ידיו נמי מהני ולא בעינן עד שידיח ידיו ופסק כהת"ק אבל הרשב"א מביאו הטור י"ד בסי' קצ"ח מפרש דלהת"ק נמי מהני במרפה ידיו אלא דבמדיח ידיו במים ס"ל דאפילו מהדק ידיו נמי שרי ור"ש לחומרא הוא דפליג דס"ל דלא סגי במדיח ידיו ולא שרי אלא עד שירפה ידיו והלכה כת"ק ואם כן בחדא מתרוייהו סגי או שירפה ידיו או שידיח ידיו במים וכך פסק בש"ע שם ונמשך אחר הרשב"א והטור. והנה לכאורה למאי דקאמר ר' יוחנן לבתר דהדר ביה מהא דקאמר שניהן אמרו דבר אחד אלא מסתברא דר"ע הוא דמודה לאבא שאול והיינו דמודה לטעמא דחציצה כדס"ל לאבא שאול דקאמר אף בתרומה אין מטבילין אלא סל וגרגותני בלבד וכלומר דמטבילין כלים באוך סל וגרגותני דוקא לתרומה אבל לא לקודש ומשום דבקודש החמירו כל היכא דאיכא משום חציצה ולא החמירו כל כך בתרומה וכדפרישית בפנים דהכי קאמר בתוספתא בהדיא אבל אבא שאול אינו מודה לר"ש דס"ל דדוקא מרפה ידיו הוא דמהני אבל לא סגי במדיח ידיו ואבא שאול לא ס"ל הכי אלא הדיח ידיו בתחלה נמי מהני וכהת"ק וזה עולה כפי פירוש הרשב"א. ולהרמב"ם יש לפרש להא דהכא כפשטא דהשמועה דבתר דהדר ביה ר' יוחנן ה"ק דמסתברא דר"ש יודה לאבא שאול בענין

חציצה דכי היכי דשמעינן לאבא שאול דמחמיר בחציצה כדתנינן בתוספתא בהדיא וכהך ברייתא דמייתי נמי בבבלי וכנזכר בדבור דלעיל דס"ל דבקודש אין מטבילין כלים אפילו בתוך סל וגרגותני כן נמי ס"ל לר"ש דהאוחז באדם ובכלים ומטבילן לא עלתה להן טבילה ומשום חציצה אבל אבא שאול לא יודי לר"ש בהא דס"ל דמרפה ידיו מהני אלא דס"ל דדוקא צריך שידיח ידיו במים בתחלה וכהת"ק דגזרינן שמא לא ירפה ידיו יפה. ויותר נוח הוא לפי פירוש הרמב"ם ולא ראיתי לאחד מהמפרשים שהביאו להא דהכא. ומיהו מדמצינן לפרש להאי דהכא או כפירוש הרשב"א או ככירוש הרמב"ם וא"כ ליכא מכאן לא תיובתא ולא סייעתא למר ולא למר ומ"מ יש לתמוה על הב"י שהכריע בש"ע לפסוק להקל כהרשב"א ונגד הרמב"ם ועוד דהרא"ש ז"ל בפירוש המשניות במקואות שם כתב בפירוש כפירוש הרמב"ם שכתב ואם הדיח ידיו תחלה אז המים שתחת ידיו מתחברים למקוה ואין כאן חציצה ולא סגי לרבנן ביד רפה דחיישינן שמא לא ירפה עכ"ל וכן בהלכות מקואות דהרא"ש לא הביא אלא דברי הת"ק בלבד דתנן בפ"ח דמקואות האוחז באדם ובכלים ומטבילן טמאין ואם הדיח ידיו במים טהורין. ומעתה גדלה ורבתה התמיה על הב"י מפני מה הכריע כהרשב"א להקל בטבילת נדה החמורה:

רבי מאיר אומר שלש עשרה. כדפרישית בפנים והתוס' בריש פרקין כתבו י"א מעלות חשיב לרבא ולר' אילא עשר מעלות והוה קשה לה"ר אלחנן ליתנייה ההיא דלעיל נוטלין לידים לחולין ולתרומה ולקדש מטבילין וטבל והוחזק לתרומה לא הוחזק לקדש ונראה למורי דלא קחשיב במתני' אלא היכא דאיכא דרא דטומאה קצת וכו'. כך צריך לפרש אליבא דתנא דמתני' ולסברת ר"מ דהכא על כרחך צריך לפרש דס"ל דמכל מקום מעלה בקודש מבתרומה איכא. והיכא דטובל מטומאתו לקודש ולא הוחזק לקדש איכא נמי דרא דטומאה קצת:

ולמה הוון עבדין כן וכו' מן שבע שבע אפין וכו'. פירשתי בפנים לפי פשטות הענין ובספר הדרשות שלי נקרא פני המנורה הארכתי בעניני הדרוש בזה ואין כאן מקומו:

אלא כי אנן קיימין במלוכלך במשקה. וכ"כ הרמב"ם בפרק י"ב מאבות הטומאות בהלכה ב' כלי שנטמאו אחוריו במשקין לא נטמא תוכו וכו' והמשקין שבתוכו או שבבית צביעתו טהורין וכו' אבל לקדש נטמאו אחוריו נטמאו כולן. וא"כ דוקא שיש שם משקה. ומה שאמרו כאן משקה בית מטבחיא טהורין במקומן וכו' וכך הם דברי הרמב"ם בפ"י מהלכות טומאת אוכלין בהלכה י"ו משקה בית מטבחיא שבעזרה וכו' משמע דוקא בעוד שהם בעזרה טהורין הן ובענין שחילקו כאן בין שנטמאו באוכלין או במשקין שהיא טומאה דרבנן ובין שנטמאו בשרץ שהיא טומאה דאורייתא לא משמע כן

בפ"ק דפסחים דף י"ו דרב קאמר דכן ממש ופסק כך הרמב"ם וכתב סתם טהורין לעולם ולא מתטמאין ולא מכשירין וסתם מתני' היא בסוף פרק ט"ו דכלים ומשום דקיי"ל כמ"ד טומאת משקין לאו מדאורייתא ורבנן הוא דגזרו בהו טומאה ובהני לא גזרו כלל:

תמן תנינן כל הכלים יש להן אחוריים ותוך וכו'. השקלא והטריא בסוגיא בענין זה מבואר היטב בפנים. ולדינא כתב הרמב"ם בפי' המשנה והלכה כת"ק אשר אמר כל הכלים יש להם בית הצביעה ואמר ר' יוסי שזה אמנם הוא שלא יטמא ידיו בבית הצביעה ואע"פ שאחורי הכוס טמאין. ומזה נמשך הרב וכתב והלכה כת"ק וכדמפרש ר' יוסי ובחיבורו בריש פרק כ"ח מהלכות כלים סתם דבריו כהת"ק כל הכלים וכו' ובפרק י"ב מאבות הטומאות בהלכה ב' לא הביא אלא הסיפא דהאי מתני' דמפרש ר' יוסי כיצד וכו' היה שותה בכוס שאחוריו טמאים אינו חושש שמא נטמא המשקה שבפיו באחורי הכוס וחזר וטימא הכוס. ולא הביא הרישא היו ידיו טהורות וכו' כמו שהבאתי בפנים. ובסיפא ודאי כ"ע מודים בה:

עבר ונשא טהור. וכן אמר ר"ז בבבלי דף כ"ג וכן פסק הרמב"ם שם בהל' ג' והואיל ולא נגע בקודש:

הלכה ב

תני מעשה באשה אחת וכו'. שוב מעשה באשה אחת וכו'. הני עובדי מייתי להו בבבלי פרק דלעיל דף כ' ומביאין התוס' שם ד"ה נימא נפסקה לו וכו' דמשמע מהכא כפירש"י שם דבאשה חבירה מיירי וכו' ולבסוף דקדקו דלפי שיטת הירושלמי דמדמי לה לכלים הנגמרים. א"כ קשה אמאי דאוקי התם לקמן משום צינורא דעם הארץ אפילו בצינורא דחבר נמי איכא למיחש מטעם מגע ידים וכו'. ואין זה דקדוק דמאי דמדמי לה הכא לכלים הנגמרים ההיא דחד טעמא אית להו דחיישינן שמא בשעה שנגמרה עדיין היה הרוק לח והיינו טעמא דהאי עובדא אם מטעם דמיירי באשה שלא טבלה לנדתה והיינו נמי טעמא אי מיירי משום חששא דצינורא דע"ה ובזה דמיא נמי לטעמא דכלים הנגמרים אלא דהתוס' עצמן דחו שם להקושיא ע"ש:

עד כאן בקדש מקדש המקודשים וכו'. ובבבלי ריש פרקין אמרינן איפכא קמייתא דאית להו דרבא דטומאה מדאורייתא גזרו בהו רבנן בין לקודש בין לחולין שנעשו על טהרת הקודש וכו' וכן לרבא דאמר י"א מעלות שנו כאן וכו' וכדפרישית ריש פרקין וכ"כ הרמב"ם בפרק י"ב מאבות הטומאות וע"ש בהלכה י"ו וסיים שם לפיכך חולין שנעשו על טהרת הקודש וכו' כחולין וכבר ביארתי מזה לעיל דפסק כסתמא דמתני' דסוף פ"ב דטהרות וכל הסוגיות דהש"ס דהתם בתוס' חולין ובשארי מקומות דמשמע מהן דכקודש

דמו והשיג הראב"ד שם מהן אבל באמת פלוגתא דתנאי היא בהרבה מקומות שם וכן הכא והכריע הרמב"ם כהאי סתמא דטהרות וכהת"ק. וכן בדין הצירוף מדרבנן הוא אלא דרמז אית ליה מן התורה מדכתיב כף אחת וכו' כמ"ש שם בהלכה ז'. וכן רביעי בקדש מדבריהם היא כשיטת רש"י ולא כשיטת התוספות שם ד"ה בתרייתא דלית להו דררא דטומאה דאורייתא וכו' ומה שציינו בסוטה פרק כשם וכו' ישבתי בחבור סדר נשים בפרק הנזכר לדעת רש"י והרמב"ם דס"ל מדרבנן הוא וע"ש:

תיפתר בגחלים של יום הכפורים וכו'. פירשתי בפנים כפירוש ה"ר ניסים גאון שהביאו התוס' בדף כ"ג ע"ב ד"ה שאם נגע טבול יום במקצתו וכו' ופירוש זה יותר נוח לפי משמעות הסוגיא ומיהו הכא מדחי לה ר' מתנייה וכו' וכדפרישית בפנים. וא"כ אפילו בגחלים של כל יום:

קומץ מהו שיקרב בשני כלים וכו'. כדפרישית דהא דמסיק ר' מתנייה וקאמר וכי סולת וקטורת וכו' ואת אמר הכלי מצרף והכא הכלי מצרף היינו דבלאו הכי לאו ראיה היא ממתני' מדקתני הכלי מצרף לענין הבעיא דהקרבה דהא על כרחך צירוף דמתני' לענין טומאה הוא ולא מיירי בהקרבה כלל דתיפשוט מינה אם הקומץ קרב בשני כלים או לא ואכתי לענין הקרבה תיבעי לך ולדינא אשכחן פלוגתא דאמוראי בהא דגרסינן בפ"ק דמנחות דף ז' ע"ב איתמר קומץ שחלקו בשני כלים רב נחמן אמר אינו קדוש ורבא אמר קדוש וקאמר התם דהדר ביה רבא מההיא וקם בשיטתיה דרב נחמן רביה כדפירשו התוס' שם וכ"פ הרמב"ם בפי"ג ממעשה הקרבנות בהל' י"ב דקומץ שחלקו בשני כלים אינו קדוש:

כהנא שאל לרבנן דתמן מנחה חלוקה בגסה וכו'. בעיא זו איתמר בש"ס דילן בפרק הקומץ רבה דף כ"ג ע"ב וכ"ד ואיפכא איתמר כי סליק רב כהנא אשכחינהו לבני ר' חייא דיתבי וקאמרי עשרון שחלקו והניחו בביסא ונגע טבול יום באחד מהן מהו וכו' ופשיט להו כמו דפשטו ליה רבנן הכא דקפצה טומאה דהכלי מצרף תנן כל דהו ואע"פ שאין נוגעות זו בזו והדר מיבעיא להו שם הושיט אחד ביניהן מהו ופירש"י ז"ל הושיט חצי עשרון אחד לבין הנך חצאי עשרון אם נגע טבול יום בזה מהו שיטמאו אותן שנים. אמר להו צריך לכלי הכלי מצרפן אין צריך לכלי אין כלי מצרפו. א"צ לכלי כגון האי חצי עשרון שלישי דאין צריך לכלי דהא אינו מצטרף עם אלו למנחה אחת אין הכלי מצרפו וטהורים הראשונים ולפי פירושו הבעיא היא אם נטמאו אותן שנים מחמת שנגע הטומאה באמצעי ופשיט להו דטהורין הראשונים הואיל והאמצעי אינו צריך לכלי אין הכלי מצרפו וא"כ לא נטמא אלא האמצעי שנגע בו הטומאה בלבד. והכא דקאמר בבעיא

השנייה בזה אפילו אחרת בינתיים ופשטו ליה דאפי' אחרת בינתיים וכלומר דאם נטמא אחד מן השנים הראשונים נטמא הכל ואפילו אותו השני שלא נגע בו הטומאה משום דהכלי מצרפן וקפצה טומאה וזהו דלא כדהתם לפי פרש"י ז"ל. והרמב"ם ז"ל כתב בדין זה בפרק י"ב מאבות הטומאות בהלכה ח' היו שני צבורין בתוך הכלי ודבר אחר ביניהן ונטמא אחד משניהן אם היה הדבר שביניהן צריך לכלי הכלי מצרפן ונטמא הכל ואם אינו צריך לכלי לא נטמא אלא זה שנגעה בו הטומאה בלבד. והרואה יראה שזה ממש כעין דהכא בענין הבעיא דמספקא ליה אם אפילו באחרת בינתיים ונגעה הטומאה באחת מן השנים החיצונות אי אמרינן דהכלי מצרפן ולא כפירש"י שנגעה הטומאה באמצעי ופשטו ליה הכא סתם דלעולם הכלי מצרפן ואפילו אחרת בינתיים ובענין הפשיטות לכאורה הוה משמע דפליגא דהתם אדהכא דהא התם פשיט להו דבעינן שיהא צריך לכלי ואו הכלי הוא דמצרפן אבל באמת לא פליגא על מסקנא דהכא דלקמן בענין טומאה דבתר דמיבעיא ליה האי בעיא קומץ מזו לזו וכו' וזהו כהך דגריס התם הדר איהו בעא מינייהו מהו לקמוץ מזה על זה וכו' ומהדר כדהכא שמועה לא שמענו וכו' והתם לא איפשיטא הבעיא בענין קומץ וכו' ונשאר הדבר בספק וכדכתב הרמב"ם שם בפרק י"א מפסולי המוקדשין בהלכה כ"ג והכא קאמר אתא ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן קומץ מזו לזו. ובענין טומאה מהדר שמעתא דלעיל וקאמר נטמאת זו נטמאת זו והאמצעית לא נטמאת ופריך לא כן תני וכו' ומשני ר' חיננה אין הכלי מצרף אלא דבר שהוא אסור לו כלומר קשור וצריך לו כדפרישית בפנים. וזהו כדקאמר התם בענין טומאה וכפירוש הרמב"ם דהבעיא היא אם נטמא אחד משניהן. ולכשתתבונן תראה שאין מן הצורך להאריך יותר בזה ומה שכתב הכ"מ בזה אבל אי קשיא הא קשיא למה לא יצטרף העשרון האמצעי וכו' ודאי זה א"צ לפנים דהרמב"ם לא דיבר כאן על עשרונות כלל וכלל שהרי כתב היו שני הצבורין בתוך הכלי וכו' וכדבריו בהלכה דלעיל פירות וצמוקין כו' שהן לקודש ודבר הלמד מענינו מההיא סוגיא דמיירי בעשרונות וזה ביאר בהלכות פסולי המוקדשין. כלל הדבר דבענין טומאה נוחין דברי הרמב"ם גם מסוגיא דהכא ובחנם כתב שם שבירושלמי נראה כפירוש הראב"ד ואין זה כדאי לדחות פירוש רבינו שהוא נוח עכ"ל. ואם היה הדבר כן היה קשה איך נדחה דברי הירושלמי בגילא דחיטתא כ"כ. אלא דלענין הקמיצה ראוי הוא לדקדק בדברי הרמב"ם לפי מ"ש מהרי"ק בשורש ק' דדרכו של הרמב"ם לסמוך כל כך על הירושלמי ואף בבעיא דלא אפשיטא התם ובירו' איפשיטא פסק כהירושלמי והרי הכא איפשיטא ור' יוחנן הוא דקאמר קומץ מזו לזו. ונראה דדברי הסוגיא דהכא כמ"ד דצירוף דאורייתא הוא והכי משמע מדפריך בפשיטות

לא כן תני וכו'. וא"כ אף לקולא קאמר קומץ מזו לזו אבל הרמב"ם פסק כמ"ד צירוף מדרבנן כמבואר בדבריו והוזכר לעיל. וא"כ לא אמרינן אלא לחומרא ולענין טומאה אבל לקולא ולענין קמיצה נשאר הדבר בספק כדהתם דבעיא דלא איפשיטא היא:

רבי שמעון בן לקיש בעי צריד של מנחות מהו שיעשה מנין. הך בעיא דרשב"ל איתמר בכמה מקומות בש"ס דילן ועיקרה בפ"ב דחולין בדף ל"ו דמייתי התם נמי הא דר' אלעזר דדריש מיתורא דקראי מכל האוכל אשר יאכל למעוטי חיבת הקודש דאין מונין בו ראשון ושני ודחי לה התם דמיבעי להו למיכתב חד בטומאת מת וחד בטומאת שרץ וצריכי וכו' ונשארה בעיא דר"ל בדלא איפשיטא ולפיכך כתב הרמב"ם בפרק י"ב מאבות הטומאות בהל' י"ד דמה שאמרו חיבת הקדש מכשרתן אינו אלא לפסול האוכל עצמו ולאסרו באכילה אבל למנות בו ראשון ושני ה"ז ספק וכו'. ומ ש בפ"ח מאה"ט בהלכה ג' הפגול והנותר וצריד של מנחות הרי הן כראשון לטומאה ומונין בהן ראשון ושני וכו' היינו מדרבנן וכדמשמע ממסקנת הסוגיא בחולין שם דמדרבנן מונין בצריד של מנחות והכי אמרינן בהדיא בפרק י"ב דמנחות בדף ק"ב ע"ב דכי מיבעיא ליה לר"ל מדאורייתא וכי אמרינן דמונין בו מדרבנן. ובזה מתיישב השגת הראב"ד בפ"ח שם שכתב כמה דברים מבולבלין ומה ענין ערבוב צריד של מנחות עם פגול ונותר שהן מטמאין מעצמן וצריד של מנחות אינו מטמא עד שיקבל טומאה ממקום אחר. ועיין בכ"מ שלא יישב קושיא זו דערבוב הדברים. ופשוט הוא דהיא גופא קמ"ל דהא דמונין ראשון ושני בצריד של מנחות היינו מדרבנן ולפיכך כללו עם דין דפגול ונותר שכל עצמן שמטמאין את הידים אינו אלא מדרבנן כדאמרינן בסוף פסחים משום חשדי כהונה וכו'. ואע"ג דבענין הבעיא של צריד איפשיטא הכא לקולא לא סמיך אהא דהכא ואם שאין זה דרכו של הרמב"ם ברוב המקומות וכמוזכר בדבור דלעיל בשם תשובת מהרי"ק מ"מ כאן הואיל ואידחי שם לגמרי להא דר' אלעזר וכמו שהבאתי לעיל לא סמיך אדהכא ולפסוק לקולא במדאורייתא:

האוכל אוכל שלישי בתרומה וכו'. המעיין ומבין בסוגית הש"ס דילן בפ"ב דחולין מדף לג ע"ב מאוקמתא דר' אלעזר אמר ר' אושעיה שם הכא בחולין שנעשו על טהרת הקדש עסקינן וכו' עד סוף כל רהטת השיטה שם יתבונן במה שפירשתי בפנים להסוגיא דהכא ויבין ג"כ בהאי דאמר כאן לקמן מתניתא מינה קיומא ומינה תברא ועד תני ר' יוסי מניין לרביעי בקודש שהוא פסול. וסוגיא דהכא כמה דאמר ר' יצחק בעי מה רבי כר"א וכו' מתפרשת עם הא דאבתרה כהאי דעולא דהתם דאמר חברייא אמרין כחולין שנעשו על טהרת הקדש ודלא כר' יהושע ואנא אמינא ר' יהושע הוא ולא מיבעיא קאמר וכו'

ונתבאר היטב הכל בפנים עם כל השקלא והטריא ואין לכפול בדברים. ולדינא אזלא סוגיא דהתם ודהכא כמ"ד חולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמו בכל מילי וכבר מבואר לעיל דהרמב"ם לא פסק כן אלא בעיקר דין חולין שנעשו על טהרת קודש פסק כהת"ק דסוף פרק ב' דטהרות ובענין המעלות בקודש כרבא וכרב נחמן דריש פרקין ונתבאר בדברי דלעיל טעמו על נכון בס"ד:

דנין לו דין מן הדין שיהא הכל משועבד להלכה. כלומר לר' ישמעאל דלא ס"ל לדרשת ר"ע מקרא אלא דיליף שהשני פוסל בתרומה ועושה שלישי מדין ק"ו מטבול יום ולבתר דלמד הק"ו לשלישי בתרומה דנין לו עוד דין ק"ו לרביעי בקודש ממחוסר כפורים ומהאי ילפותא דק"ו קמא גופיה כדקאמר מה אם מחוסר כפורים וכו' שלישי שהוא פוסל בתרומה וכו' והיינו דין מן הדין וכדקי"ל בפרק איזהו מקומן דדבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בק"ו אף בקדשים ושיהא הכל משועבד להלכה והיינו מדין ק"ו ולא מדרשא דלעיל דדריש בכל טמא לרבות כר' יוסי זה השלישי וכו' אלא אשר יגע קאי ומה דשייך עוד לסוגיא זו נתבאר הכל בפ"ה דסוטה בהלכה ב' בס"ד:

רבי יוחנן אמר אפילו אחרת. הכי נמי אמר ר' יוחנן בבבלי פרקין דף כ"ד והכי מסיק לה התם וקאמר ואף ריש לקיש הדר ביה וכו' וכן פסק הרמב"ם בפי"ב מאה"ט בהלכה י"ב וכתב שם ואם היה ידו בלולה במשקה אע"פ שלא נגע נטמאת חבירתה וצריך להטביל את שתיהן ואח"כ יגע בקדש. וכתב הראב"ד זה אינו מן הסוגיא ואין השכל מודה בה ובלא נגיעה מה יעשה המשקה. והכ"מ תירץ מעצמו בזה דגזרו בקודש למעלתו גם בלתי נגיעה עכ"ל והיה לו לבאר ביותר דמה יענה הראב"ד למעלה דאחוריים ותוך ובית צביעה דגזרו בקודש אף בלתי נגיעה מחמת המשקה שבאחורי הכלי ואין ספק שמכאן למד הרמב"ם לומר גם בנטמאה אחת מידו כן דמאי שנא הא מהא:

הלכה ג

וכי יש אוכלין נגובין אצל הקודש וכו'. מה דפרישית כאן הוא לפי התוספתא ומייתי לה נמי התם בדף הנזכר לעיל וכפירש"י אבל המתני' מתפרשת כפשטה וכמבואר בפנים וכך הם דברי הרמב"ם שם בהלכה י"ג אוכלין נגובין שלא הוכשרו אוכלין אותן בידים מסואבות בד"א בתרומה אבל בקודש חיבת הקודש מכשרתן ואסור למי שידיו טמאות לאכול קודש שלא הוכשר ואפי' לא נגע בו אלא בכוש או שתחב לו חבירו לתוך פיו ה"ז אסור וזהו כסתמא דמתני' דלא קתני שאוכל עמה דבר של חולין ופשוט הוא:

תמן תנינן היה אוכל דבילה וכו'. כמה שהבאתי בפנים היא כנוסחת המשניות אשר לפנינו וכדמסיק בבבלי פרק המוצא תפלין דף צט מוחלפת השיטה וע"ש ולפ"ז הלכה

כר' יוסי דדוקא אם הפך טמא ואם לאו לא חשיב הרוק שבפיו למשקה ולא צריך לאוקמתא דמתני' כדאוקי אליבא דר' יוחנן דמיירי בזורק ומבואר הוא:
וכא אסור לוכל ומותר ליגע. וכדפרישית במתני' לפי המסקנא וכ"כ הרמב"ם שם בהלכה ט"ו ולא עשו מעלה זו אלא לאכילה אבל לנגיעה נוגעין האונן ומחוסר כפורים בקדשים קודם טבילה:

הלכה ד

תיפתר במביא גרגרים וכותשן שם. למאי דכתבו התוס' בדף כ"ה ד"ה שרצועה של כותים מפסקת. הקשה ה"ר אלחנן היאך היו מביאין אפר פרה בגליל דאי אפשר לעשות אלא בירושלים. וא"כ נטמא בהבאת דרך ארץ העמים ושמא דבשביל קטן איכא להביא דרך שם אבל להביא יין ושמן לנסכים בעי שביל גדול. לפ"ז היה צריך לומר גם כן כעין זה לתרץ הא דלא הביאו גרגרים מגליל ולכותשן בארץ יהודה ולהביאן לירושלים דאפשר נמי דבעי שביל גדול אבל זה דוחק לומר שאפר פרה היה אפשר להביא דרך השביל קטן וגרגרים בסל לא היה אפשר להביאן לכך נראה כמו שתירצתי בפנים דאותן שהן מן המובחר כמו מרגב בעבר הירדן שהיו שניים לתקוע היו יכולין להביא הגרגרים ולא היו מתקלקלין בדרך אבל לא מאותן שבגליל. ומה שסיימו התוס' וכתבו אבל צ"ע היאך עולין לרגל מן הגליל כיון דאפסקי' ליה רצועה נטמא ובעי הזאה ג' וז' כדאמרינן בפרק כ"ג ונזיר דף ג' ד' החליטו דבריהם דבעו הזאה ג' וז' ואע"ג דהתם אמרינן מעיקרא כי קתני ומזה וכו' אשארא ולא על ארץ העמים מ"מ סבירא להו הואיל דלא אמר הכי אלא לדחות פשיטותא דהבעיא דבעי התם ארץ העמים משום אוירא גזרו עליה או דלמא משום גושא ובעי מעיקרא למיפשט מדקתני במתני' שם ומזה בג' וז' ואי משום אוירא הזאה למה לי ודחי לה לעולם אימא לך משום אוירא וכי קתני ומזה אשארא ה"נ מסתברא מדקתני וכלים הנוגעים במת הני כלים בני הזאה נינהו בתמיה אלא ש"מ אשארא. והנה לכאורה משמע מדקאמר ה"נ מסתברא וכו' וא"כ קאי הכי למסקנא דארץ העמים לא בעי הזאה ג' וז' וזה היה קשה על דברי התוס' דכאן שהחליטו דארץ העמים בעי הזאה ג' וז' אלא דבאמת כך הוא הצעה של דבר הזה דודאי אי משום אוירא לא בעי הזאה ואי משום גושא בעי הזאה ולהמסקנא דפ"ק דשבת דף ט"ו תרוייהו בכלל גזירה הוו דמעיקרא גזרו על גושה בלבד והדר גזרו אף על אוירה וכדכתב הרמב"ם בריש פרק י"א מהלכות טומאות מת והשתא אע"פ שהנטמא באוירה בלבד ולא היה צריך הזאה ג' וז' מ"מ כשנטמא בגושה בעי הזאה ג' וז' כדביאר הרמב"ם שם בהלכה ב' ואם כן אלו שהיו רוצין לעלות לרגל ע"כ שנטמאו בטומאה דבעי הזאה ג' וז' שהרי באוירה לא היו יכולין להלך ואי

בשידה תיבה ומגדל הא קי"ל כרבי דס"ל אהל זרוק לאו שמיה אהל ולא הוי הפסק וכמאן דמהלך בקרקע דמי וכדמוקי התם וקאמר לימא כתנאי וכו' ואע"ג דקאמר התם אלא דכ"ע משום אוירה וכו' היינו דלא תוקמי פלוגתייהו בהכי אבל מ"מ מכיון דקי"ל כרבי בהא דאהל זרוק לאו שמיה אהל א"כ לא היה להן תקנה שלא יטמאו בטומאה דבעי הזאה ג' וז' וזהו פשוט התוס' וכן למסקנא לדינא ולדעת הרמב"ם והשתא קושייתם בדוכתיה קאי האיך היו עולין לרגל מן הגליל דזה ודאי אין לומר דהיו יכולין ללך באותו שביל קטן זה אחר זה במקום שהיו מהלכין להביא אפר פרה לגליל דלאו מילתא היא שהרי היו עולין לרגל עם נשותיהן ובניהן וזה דבר שא"א בשביל קטן. והתי"ט כתב לתרץ שהקילו בעליית הרגל וכדאשכחן לקמן משנה ו' וכו' ואין זו ראיה מוכרחת דשם אמרו מפני הטעם שהיו הכל מטהרין עצמן ברגל וכדכתב הרמב"ם והביא הוא בעצמו שם. ולדידי חזינא דאין זו קושיא כלל דאם נטמאו מחמת אותה רצועה מארץ עמים וצריכין הזאה ג' וז' א"כ לאחר שגזרו טומאה על ארץ העמים היו נזהרים להקדים עלייתן לירושלים בכדי שיוכלו לטהר עצמן וההזאה ג' וז' קודם הרגל. ועיין בתוס' ריש פסחים דף ג' גבי ההוא ארמאה דהוה סליק ואכיל פסחים וכו' דכתבו שם ור' יהודה בן בתירה שלא עלה לרגל וכו' א"נ נציבין חוץ לארץ היה וכו' דמשמע מתירוצם זה דאותן שבחו"ל פטורין מן הראייה ואם דלא מצינו זה בהדיא נראה דהטעם משום שהן נטמאו מארץ העמים ור' יהודה בן בתירה לאחר גזירה היה והרי היה יכול לטהר עצמו ובהזאה ג' וז' קודם הרגל ואפשר משום דזקן היה ולא היה יכול להקדים עלייתו כ"כ אלא כד אתינן להכי א"כ נסמוך על תירוצם שם בתחלה שהוא העיקר שזקן היה ואינו יכול להלוך ברגליו דפטור מפסח כמו מהראייה ור"ל דכיון דפטור מראייה כדתנינן בריש מכלתין אם כן ממילא פטור גם מפסח כדין מי שהיה בדרך רחוקה וזה אין צריך לפנים:

וביהודה נאמנין על היין אבל לא על הקנקנים. משמע דאקנקנים דקודש קאי והיינו בקנקנים ריקנים אינן נאמנין לומר שהן טהורים לקדש דאי במלאים מיגו דמהימן אקדש שבהן מהימן נמי אקנקנים וכדאמר בבבלי פרקין בדף כ"ה בפשיטות כן וכ"כ הרמב"ם בפרק י"א מהלכות משכב ומושב בהלכה ד' שאין נאמנים לעולם על כלי ריקם לומר שהוא טהור לקדש והא דמסיים הכא ובגליל אינן נאמנין וכו' היינו מפני שאינן יכולין להביא מגליל כדלעיל ואינן נאמנין דקאמר שאפילו אמר מדרום הבאתיה כדר' סימון דלקמיה. ומ"ש הרמב"ם שם אפי' בשעת הגיתות והבדים שעמי הארץ נאמנים על התרומה אינן נאמנין על כלי הריקם לומר שהוא טהור לתרומה. ולכאורה משמע מהתם מדקאמר אלא בריקנים דקודש ובשאר ימות השנה ובמלאים דתרומה ובשעת הגיתות

א"כ אפילו במלאין דתרומה אינו נאמן ומטעמא דלא אמרינן מיגו אלא בקדש דגנאי היה לקדש שיהו קנקנים שעירוהו ממנו בחזקת טומאה והוא קרב כדפירש"י שם אבל בתרומה לא אמרינן האי מיגו וא"כ קשה למה כתב על כלי ריקם בדוקא והכ"מ כתב שם שלא היה גורם במלאים דתרומה אלא בתרומה ובשעת הגיתות ותו לא אבל קשה וכו' וע"ש ובמ"ש בשם הר"י קורקוס ואין להאריך בדוחקים ולדידי קשיא טובא וכדאמרן דאף אם היה גורס כדברי הכ"מ מהיכן שמענו לחלק בתרומה בין מלאים ובין ריקנים אם לא שנאמר דהיינו טעמא דהא דאמרינן דבשעת הגתות והבדים נאמנים אף על התרומה היינו משום שכל העם מטהרין עצמן וכליהן כדי לעשות יינם ושמנם בטהרה ולפיכך במלאים דתרומה מסתמא היה מטהר גם הכלי כדי ליתן בתוכו בטהרה אבל כלי שנשאר ריקם אפשר לא היה נזהר בו לטהרו ולכן הניחו כך וראיה נכונה לדבריו ולגרסתו דהתם מהא דאמר הכא לקמן בהני ספיקי דהש"ס דשקיל וטרי נגעו בו טהרות בשעת גתות והבדים וכו' אלא כיני נגעו בו טהרות כשהוא מלא הטהרות טהורות וכו' אלא כיני נגעו בו טהרות בשעה שהוא ריקן הטהרות טמאות ומדקאמר הכי בפשיטות אלמא דאף בתרומה בשעת הגיתות והבדים לא טהרו חכמים אלא בקנקנים מלאים ומשום מיגו אבל בקנקן ריקם לא טהרו ואם נגעו בו טהרות טמאות וזהו ממש כדברי הרמב"ם ותו לא מידי:

אלא כיני נגעו בו טהרות בשעה שהוא מלא הטהרות טהורות וכו' אלא כיני וכו'. כבר נתבאר בדבור דלעיל דמכאן למד הרמב"ם לומר כדבריו בפרק י"א מטמאי משכב ומושב בהל' ד' וזהו ראיה נכונה לגרסתו דהתם:

הלכה ה

מתניתא בכלי חרס הדקין וכו' וקדירות לא כלי חרס הדקין הן. מזה נתבאר בפשיטות דברי הרמב"ם בפרק י"א שם בהלכה ו' מן המודיעות ולפנים נאמנים על כלי חרס וכו' והראב"ד טען על זה וכתב בגמרא מפרש שאינו נאמן אלא על כלי חרס הדקין לקדש ועיין בכ"מ מה שפירש וכתב וזה דוחק וכו' ואין כאן שום דוחק כלל שהרי ביאר הרמב"ם דעתו במ"ש לקמן בהלכה ז' קדר שהביא קדירות וכו' א"כ ממילא שמעינן דהא דנאמן. לפנים מן המודיעות דוקא בכלי חרס הדקין הוא שאמרו כדקאמר הכא בפשיטות מתניתא אמרה כן הוא הקדר והן הקדירות וכו' דבקדירות וכיוצא בהן שהן דקין הוא שאמרו כך ולא היה צריך הרמב"ם לבאר כן בהדיא בהלכה ו' לפי שסמך עצמו על מה שכתב לקמן בהלכה ז' ובירושלים הוא שאמרו שנאמנים בין על כלים דקין ובין על כלים

גסים כמו שביאר בהלכה ח' וזה פשוט. ומה שהובא כאן מפלוגתא דר"י ור"ל כן הובא נמי בבבלי פרקין דף כ"ו ור' יוחנן אמר אפילו מלאים וכן פסק הרמב"ם שם בהלכה ה':

הלכה ו

הגבאין שנכנסו לתוך הבית וכו'. מתני' היא בפרק ז' דטהרות וכפי הנוסחא שמביא הש"ס כאן שאם יש עמהם נכרי נאמנין לומר נכנסנו אבל לא נגענו. וזהו אשר ציינתי בפנים להתוספתא דטהרות מפני שיש נסחא אחרינא בההיא מתני' וכפי שהובא בש"ס הבבלי שם דרמי מתני' דהכא אמתני' דטהרות דקתני הגבאים שנכנסו לתוך הבית הבית כולו טמא לא קשיא הא דאיכא עכו"ם בהדייהו הא דליכא עכו"ם בהדייהו דתנן אם יש נכרי עמהן נאמנין לומר לא נכנסנו אבל אין נאמנין לומר נכנסנו אבל לא נגענו. ופירש"י ז"ל איכא נכרי בהדייהו אין נאמנין לומר לא נגענו דמרתתו אם לא יחפשו כל הבית. ואם כן מתני' דהכא בדליכא נכרי בהדייהו הלכך נאמנין לומר לא נגענו וזה לשון התוספתא דטהרות בפרק ח' הגבאין שנכנסו לתוך הבית אם אמרו נכנסנו הרי אלו נאמנין שהפה שאסר הוא הפה שהתיר אם היו אחרים מעידין בהם שנכנסו אע"פ שאמרו לא נגענו אין נאמנין ובזמן שהמשכון בידם אע"פ שאחרים מעידין בהם שלא נכנסו ואומרים לא נגענו אין נאמנין משום שהמשכון מעידן. וזה ודאי טעות דמוכח הוא וצ"ל אף על פי שאין אחרים מעידין בהם שנכנסו ואומרים לא נגענו אין נאמנים משום שהמשכון בידם. אם היה עכו"ם עמהן אע"פ שהמשכון בידם אע"פ שהעכו"ם מעיד בהן שנכנסו ואמרו לא נגענו הרי אלו נאמנין מפני שאימת העכו"ם עליהן. ע"כ התוספתא ולפ"ז היכא שהנכרי עמהן טפי עדיף וזהו דלא כפירוש רש"י והוא ז"ל פירש לפי הנוסחא אשר היה לפניו דגריס דתנן אם יש נכרי עמהן נאמנין לומר לא נכנסנו וכו' כדלעיל ואם כן בדאיכא נכרי בהדייהו טפי גרע וע"כ דמתני' דידן בדליכא נכרי בהדייהו. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"ב ממשכב ומושב בהל' י"ב כדברי התוספתא גבאי מלכות שנכנסו לתוך הבית למשכן כל שבבית טמא אם יש עמהן נכרי נאמנין לומר לא נגענו מפני שאימת הנכרי עליהן במה דברים אמורים בזמן שיש שם עדים שנכנסו או שהיה המשכון בידם אבל אם אמרו הן מעצמן נכנסנו אבל לא נגענו נאמנין שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. והכ"מ ציין להתוספתא אבל לא ביאר מפני מה תפס להגי' במתני' דטהרות כדברי התוספתא ולא כדגריס בבבלי פרקין דמשמע איפכא דבדאיכא נכרי בהדייהו טפי גרע וכפירש"י. והנראה בזה דטעמו משום דהאי תלמודא גריס בהדיא במתני' דטהרות כדברי התוספתא לפיכך תפס לגירסא זו לעיקר וגריס נמי בבבלי כן דתנן אם יש נכרי עמהן נאמנין לומר נכנסנו אבל לא נגענו ומוקמינן למתני' דידן בדאיכא נכרי בהדייהו ואיפכא מפי' רש"י

וההכרח לגירסא זו ולפירושו כך הוא דהא איכא למידק מאי טעמא לא משני הש"ס הבבלי כדמשני הכא ולפי מאי שביארתי בפנים בהאי דתרין פתרן דמתני' דידן איירי בדליכא עדים שנכנסו להבית ומהימנין להו במיגו ומתני' דטהרות מיירי בדאיכא עדים שנכנסו והלכך הבית טמא והאי שנייא טפי עדיפא לפי פשטות המתני' דידן ופשטות מתני' דטהרות אלא ע"כ גרסי' בסיפא דמתני' דטהרות אם יש נכרי עמהן נאמנין לומר נכנסנו אבל לא נגענו. ומעתה איכא רבותא טפי לאוקמי מתני' דידן כהך סיפא דמתני' דטהרות דבדאיכא נכרי בהדייהו מיירי דאף על פי שיש עדים שנכנסו אפ"ה מהימני לומר לא נגענו משום דאיכא עכו"ם בהדייהו וא"כ טפי ניחא לאוקמי מתני' דידן בהכי דמסתמא איירי שיש עדים שנכנסו. ועוד דמוכרח גם כן מדקתני וכן הגנבים וכו' דודאי דבהכי מיירי שהכל יודעים שנכנסו והחזירו את הכלים דהא בשעשו תשובה עסקינן כדדייק הש"ס התם לקמן וא"כ מסתמא רוצין הם ג"כ לצאת ידי הבריות שלאחר שיצא קול גניבה עליהן שידעו הכל שהחזירו את הכלים. ומדקתני וכן הגנבים ש"מ דבחדא מחתא מחתינהו דגם רישא דהגבאים שנכנסו בהכי מיירי שהכל יודעין שנכנסו לתוך הבית וטעמא דנאמנין משום דאיכא נכרי בהדייהו עסקינן. זהו מה שנראה לומר לפי גי' הרמב"ם ופירושו בהש"ס דהתם ומוכרע מהש"ס דהכא ומדוייק כפי דברי התוספתא ודע שלמדנו עוד מלישנא דמתני' דקתני וכן הגנבים דין אחד ג"כ להגבאים שאם עשו תשובה והחזירו מעצמן מה שמשכנו נאמנין לומר לא נגענו בכל מה שהיה בבית כשנכנסנו כמו שכתב הרמב"ם שם לזה בהלכה י"ד הגבאים והגנבים שעשו תשובה וכו' וזהו דלא כמו שכתבו התוס' בדף הנזכר ד"ה הגבאים וכו' ואף שעשו תשובה וליתא להא בתוספתא כי אם בתוספתא שלהי מכלתין הכי גריס נאמנין על טהרת חטאת ולא על טהרת תרומה כמה שהביא רש"י במתני' ותו לא מידי:

אמר ר' יהושע בן לוי ירושלים הבנויה וכו'. והתם יליף ריב"ל מקרא דפילגש בגבעה ויאסף כל איש ישראל וגו' ומשום דבהאי קרא דקאמר הכא לא סגי דלא שמעינן אלא באסיפת הרגל בלחוד והלכך נקט התם אידך קרא דשמעינן נמי דבכל שעת אסיפת כל ישראל כן כדהוה בהאי שעתא:

הלכה ז

תני ר' חייה שופכה וכו'. בבבלי דף כ"ו קאמר נימא כתנאי וכו' ודחי לה דחדא כר' יהודה וכו' ובהדיא פליגי הכא שאר תנאי ובין לרבי חייה ובין לבר קפרא אינו מניחה לרגל הבא ולפיכך לא כתב הרמב"ם במשכב ומושב שם אלא כרבנן דמתני' סתמא דאחר הרגל הנשאר בחזקת טומאה הוא וע"ש בהל' י':

הלכה ח

תני שולחן שנטמא וכו'. מבואר בפנים במאי דפליגי וביארתי במקום אחר מה נ"מ עוד ביניהון:

ראו פרושים מטבילין גלגל חמה. ובתוספתא שלהי מכלתין גריס ראו פרושים מטבילין לאור הלבנה והיינו הך לפי טעותם דדרשי תמיד דמנורה כתמיד דשולחן שהוא ביום ובלילה ואם כן אין להטביל המנורה כשם שאי אפשר להטביל גלגל חמה והלבנה אבל האמת אינו כן וכדמייתי בפרקין התם דתני חדא הזהרו שלא תגעו בשלחן ובמנורה ותנא דידן מאי טעמא לא תני מנורה שלחן כתיב ביה תמיד מנורה לא כתיב ביה תמיד וכדפירש רש"י ז"ל דתמיד דכתיב במנורה אינו אלא בלילה ולא היה דולק אלא מערב עד בוקר וכו' וע"ש בתוס' ואין להאריך:

עד כדון מזבח הזהב וכו'. ובבבלי קאמר איפכא אליבא דר' אליעזר דיליף מזבח הזהב ממזבח העולה והשאר מבואר בפנים בס"ד:

סליק מראה הפנים ממסכת חגיגה בס"ד

בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען